

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
Кафедра теорії і методики
початкової освіти**

На правах рукопису

БІЛІТЮК СОФІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО
ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ЗДОБУВАЧІВ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Спеціальність 013 Початкова освіта
Освітньо-професійна програма Початкова освіта
Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:
БУДНІК СВІТЛАНА ВАСИЛІВНА,
кандидат педагогічних наук,
доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол № ____
засідання кафедри
теорії і методики початкової освіти
від ____ листопада 2024р.
Завідувач кафедри
д.пед.н., проф. Пріма Р.М. _____

АНОТАЦІЯ

***Білітюк Софія.* Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності.**

У роботі теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності, які охоплюють: позитивне ставлення до розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів та формування стійкої потреби в саморозвитку, самовдосконаленні та самоактуалізації здобувачів вищої освіти; суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і студентів на лекційних та практичних заняттях; упровадження інтерактивних методів і форм у зміст професійної підготовки майбутніх фахівців до формування пізнавальних інтересів молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» засобами проєктної діяльності.

Визначено мету, завдання, етапи формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності; охарактеризовано складові професійної готовності в контексті проблеми дослідження. Проаналізовано та узагальнено результати експериментальної перевірки ефективності впроваджених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності.

Ключові слова: майбутні учителі початкових класів, формування, пізнавальні інтереси, здобувачі початкової освіти, проєкт, проєктна технологія, інтегрований курс «Я досліджую світ».

ABSTRACT

***Bilityuk Sofia.* Training of future primary school teachers to form cognitive interests of primary education students by means of project activities.**

The work theoretically substantiates and experimentally verifies the pedagogical conditions for training future primary school teachers to form cognitive interests of primary education students by means of project activities. These conditions include: a positive attitude towards the development of cognitive interests of younger schoolchildren and the formation of a sustainable need for self-development, self-improvement and self-actualization of higher education students; subject-subject interaction of the teacher and students in lectures and practical classes; introduction of interactive methods and forms into the content of professional training of future specialists for the formation of cognitive interests of younger schoolchildren in the lessons “I Explore the World” by means of project activities.

The goal, tasks, stages of the formation of cognitive interests of primary school students by means of project activities are determined; the components of professional readiness in the context of the research problem are characterized. The results of the experimental verification of the effectiveness of the implemented pedagogical conditions for the training of future primary school teachers for the formation of cognitive interests of primary school students by means of project activities are analyzed and generalized.

Keywords: future primary school teachers, formation, cognitive interests, primary school students, project, project technology, integrated course “I Explore the World”.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	8
1.1. Сутність і зміст базових понять.....	8
1.2. Проєктні технології в освітньому процесі Нової української школи.....	13
1.3. Сучасний стан формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності	20
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНИЦЬКО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	25
2.1. Етапи і методика проведення експериментального дослідження	25
2.2. Обґрунтування та реалізація педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності	36
2.3. Аналіз результатів дослідницько-експериментальної роботи	50
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сьогодні розвиток освіти в Україні характеризується модернізацією навчання, його удосконалення й підвищення ефективності неможливе без застосування інноваційних технологій. Використання сучасних педагогічних технологій під час навчання, дозволяють урізноманітнити форми і засоби освітнього процесу, підвищувати творчу активність учнів, розвивати пізнавальний інтерес. Завдання вчителів – відшукати сучасний підхід до освітнього процесу, формувати та впроваджувати нові методи та технології навчання. Однією з таких технологій є проектна технологія.

Проблема стимулювання пізнавальної активності у навчальній діяльності дуже багатопланова і включає в себе поєднання різноманітних питань. До неї звертаються психологи, педагоги і навіть філософи. У численних статтях, дослідженнях, наукових трактатах вона має різні тлумачення, уточнення, точки зору.

Варто зазначити, що розвитку пізнавальної активності молодших школярів присвятили свої праці Ю. Бабанський, В.Бондаревський, В.Онищук, Т.Шамова, Г.Щукіна та інші.

Важливе практичне значення окресленої проблеми та недостатня розробленість її теоретичних і практичних аспектів обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи **«Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проектної діяльності»**.

Актуальність теми зумовлена також тим фактором, що необхідно систематично розвивати пізнавальну активність у здобувачів початкової освіти під час навчання використовуючи засоби проектної діяльності. Адже дуже часто доводиться констатувати той факт, що у молодших школярів не сформовані потреби в знаннях, отже в них не виникає інтересу до навчання і відповідно не спостерігається формування пізнавальних інтересів.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності у ЗВО.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

1. Виявити стан розробки проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності у ЗВО, охарактеризувати напрями подальшого її дослідження та визначити сутність базових понять.

2. Розкрити роль проєктної технології в освіньому процесі НУШ.

3. Визначити етапи й методику проведення експерименту, критерії, показники та рівні підготовки майбутніх учителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності у ЗВО.

4. Теоретично обґрунтувати та перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності у ЗВО.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності (на прикладі інтегрованого курсу «Я досліджую світ»).

Організація дослідження. Відповідно до поставленої мети та завдань дослідження експериментальна робота проводилася з 2023 по 2024 рр.

З метою вирішення окреслених завдань на різних етапах наукового пошуку були використані такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності; *емпіричні*

–спостереження за майбутніми вчителями початкових класів під час дослідницької діяльності у процесі вивчення освітніх компонентів у ЗВО; бесіди, анкетування майбутніх учителів, метод діагностуючих ситуацій; вивчення й аналіз документації та результатів практичної та творчої діяльності майбутніх учителів; *статистичні методи*– для інтерпретації отриманих кількісних і якісних даних.

Елементи наукової новизни одержаних результатів та теоретичне значення дослідження: *теоретично та експериментально* обгрунтовано ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх вчителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності, які охоплюють: позитивне ставлення до розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів та формування стійкої потреби в саморозвитку, самовдосконаленні та самоактуалізації здобувачів вищої освіти; суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і студентів на лекційних та практичних заняттях; упровадження інтерактивних методів і форм у зміст професійної підготовки майбутніх фахівців до формування пізнавальних інтересів молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» засобами проєктної діяльності. Визначено етапи й методику проведення експерименту, критерії, показники та рівні підготовки майбутніх учителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності; *уточнено* поняття «підготовка майбутніх учителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності», «формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти», «проєктна діяльність у контексті предмета дослідження»; *дістали подальшого розвитку* ідеї підготовки майбутніх учителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності, методи, форми роботи, спрямовані на вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані в подальшому у процесі

викладання освітніх компонентів «Сучасний урок інтегрованого навчання в НУШ», «Методика використання наочного матеріалу на уроках у початковій школі». Матеріали дослідження будуть корисними здобувачам вищої освіти педагогічних спеціальностей та учителям-практикам початкової школи.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота здійснювалась на базі Волинського національного університету імені Лесі Українки. У експерименті взяли участь 46 здобувачів освіти груп ПО-11, ПО-21, ПО-31, ПО-41 (експериментальна група) і 48 здобувачів освіти з груп ПО-12, ПО-22, ПО-32 та ПО-42 (контрольна група) спеціальності 013 Початкова освіта денної форми навчання. Матеріали і результати дослідження були представлені на VII Міжнародній науковій конференції «Традиційні та інноваційні підходи до наукових досліджень» (9 серпня 2024 року в м.Чернівці). З теми дослідження опубліковано тези «Практичний аспект формування екологічної компетенції здобувачів початкової освіти у процесі реалізації дослідницьких проєктів».

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, бібліографії (50 позицій), 3 додатки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Сутність і зміст базових понять

У сучасній школі метод проєктів розглядають як систему навчання, за допомогою якої учні набувають знань і вмінь у процесі планування та виконання практичних завдань-проєктів, що поступово ускладнюються. Метод проєктів належить до педагогічних технологій ХХІ століття, які передбачають вміння адаптуватися у швидкоплинному світі [12].

В основі методу лежить розвиток пізнавальних інтересів учнів, умінь самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, виявляти компетенцію в питаннях, пов'язаних з темою проєкту, розвивати критичне мислення. Цей метод завжди орієнтований на самостійну діяльність - індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують протягом певного відрізка часу. Результати виконаних проєктів повинні бути наочними, тобто «відчутними». Для теоретичної проблеми має бути знайдено конкретне рішення, а для практичної - конкретний результат, готовий до впровадження.

Під методом проєктів в технологічній освітній галузі розуміють спосіб організації пізнавально-трудової діяльності учнів. Найголовніший основоположний принцип методу проєктів - виходити з інтересів дитини, безпосередньо пов'язаних з її практичними і духовними потребами, потребами її близьких, суспільства.

Проєкт – це спосіб формування взаємодії зі світом та необхідність формування в учнів навичок проєктної діяльності, що зумовлено сучасним етапом розвитку суспільства та виробництва. Процес створення проєкту називається – дизайн. Проєктна діяльність – це процес створення нового, неіснуючого об'єкта, процес комплексного пошуку складних рішень та створення та розвиток деяких об'єктів.

У вужчому розумінні – проектна діяльність розглядається як спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність, що має спільну мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення освітнього результату.

З погляду вчителя - навчальний проект - це дидактичний засіб, що вчить проектуванню, тобто цілеспрямованій діяльності зі знаходження способу вирішення проблеми шляхом розв'язання завдань, що впливають з цієї проблеми.

З погляду учня проект - це можливість робити щось цікаве самостійно, в групі або самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє проявити себе, спробувати свої сили, докласти свої знання, принести користь і показати публічно досягнутий результат; вона спрямована на вирішення цікавої проблеми, визначеної самими учнями у вигляді мети і завдання, а результат цієї діяльності - знайдений спосіб розв'язання проблеми - має практичний характер, і, що досить важливо, цікавий і значимий для самих відкривачів.

Навчальні проекти мають на меті: підвищити/розвинути таланти та здібності учнів; зміцнити шкільні/сімейні стосунки між людьми; учитися розуміти, що жити краще разом; сформувати зв'язок між школою й майбутнім дорослим життям учнів; допомогти учням реалізувати себе, відкритися для світу; ураховувати індивідуальність, неповторність, унікальність кожного.

Важливе значення у формуванні особистісного ставлення до об'єктів вивчення належить практико-орієнтованим проектам, які передбачають вивчення природи рідного краю, проблем, пов'язаних з навколишньою дійсністю, формують в учнів емоційно-ціннісне ставлення до природи та навколишнього середовища.

Практико-орієнтовані проекти чітко націлені на результат - виріб, що задовольняє конкретну потребу. Можлива орієнтація на певний соціальний результат, який стосується безпосередніх інтересів учасників або спрямований на вирішення суспільних проблем. Тут необхідна не тільки добре продумана

структура проєкту, але і хороша організація координаційної роботи з коригування спільних та індивідуальних зусиль, організації презентації отриманих результатів і можливих способів їх упровадження в практику, а також організація зовнішньої оцінки проєкту. Результатом є соціально значуща справа.

Можлива самооцінка й оцінка однокласників (взаємооцінювання). Основними критеріями можуть бути: самостійність роботи над проєктом; актуальність та значущість теми; повнота розкриття теми; оригінальність вирішення; артистизм і виразність виступу; розкриття змісту проєкту на презентації; використання засобів наочності, технічних засобів.

Кінцевий продукт доцільно використати у житті класу, школи, мікрорайону, міста, держави. Важливо, щоб учні оцінили реальність використання продукту на практиці та його здатність вирішити поставлену проблему.

Дослідницький проєкт за структурою нагадує наукове дослідження. Він включає обґрунтування актуальності обраної теми, позначення завдань дослідження, обов'язкове висунення гіпотези з подальшою її перевіркою, обговорення отриманих результатів. При цьому використовуються методи сучасної науки: лабораторний експеримент, дослідження, моделювання, соціологічне опитування, інтерв'ювання. Закінчується проєкт обговоренням і оформленням результатів, формулюванням висновків і позначенням проблеми на подальшу перспективу дослідження. Наприклад, виконання проєкту, завдання якого передбачає збір інформації (предметів), що має відношення до природи, історії рідного краю, у місцевих жителів старшого покоління; або укладання переліку рослин і тварин, що охороняються в рідному краї (започаткування місцевої малої Червоної книги рідного краю). Докладніше про навчально-дослідницьку діяльність молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» було представлено у попередньому розділі.

Інформаційний проєкт спрямований на збір інформації про якийсь об'єкт, явище з метою її аналізу, узагальнення та подання для широкої аудиторії. Це тип проєктів, покликаних навчити учнів здобувати й аналізувати інформацію. Такий проєкт може інтегруватися в більший дослідницький проєкт і бути його частиною. Учні вивчають і використовують різні методи отримання інформації (література, бібліотечні фонди, ЗМІ, бази даних, у тому числі електронні, методи анкетування і інтерв'ювання), її обробки (аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки) і презентації (доповідь, публікація, розміщення в мережі інтернет та локальних мережах, телеконференція).

Результатом інформаційного проєкту часто є плакат, лепбук, публікація в шкільній газеті, у журналі, в Інтернеті.

Організовуючи проєктну діяльність, учитель має зробити так, щоб робота учнів дійсно була проєктною, щоб вона не зводилася до просто самостійної роботи з будь-якої теми. Перш за все, починаючи роботу над проєктом, учитель пробуджує в учнів інтерес до теми проєкту. Тема навчального плану і тема проєкту - це різні теми. Тема проєкту повинна бути сформульована природною для дітей мовою і так, щоб викликати їх інтерес. Це може бути розказана казка, притча, розіграна інсценізація чи переглянутий відеосюжет, сформульована проблема тощо. Тема повинна бути не тільки близька й цікава, а й доступна, щоб відповідала віковим особливостям молодших школярів.

У контексті нашої магістерської роботи, варто зазначити, що інтерес, як дуже складна й значима для особистості освіта, має багато визначень: інтерес виступає як виборча спрямованість людини, її уваги (Т.Рібо, Н.Добринін); її думок, помислів (С. Рубінштейн). Інтерес розглядається як проявлення розумової й емоціональної активності (С. Стронг, С. Рубінштейн). Інтерес – це своєрідний сплав емоційно-вольових й інтелектуальних процесів, які підвищують активність свідомості та діяльності людини (Л.Гордон).

Стійкі пізнавальні інтереси забезпечують активну діяльність школярів, тому що в навчанні пізнавальний інтерес вступає в протиріччя із запасом знань, що і викликає в індивіда внутрішню потребу задовольнити інтерес шляхом активної пізнавальної діяльності.

Пізнавальні інтереси відносяться до різних галузей пізнавальної діяльності. Він може бути дуже широким, який розповсюджується на отримання інформації взагалі, й поглибленим у певну галузь пізнання.

До сфери пізнавального інтересу в школі включається не тільки набуті школярами знання, але і процес оволодіння знаннями, процес навчання в цілому, який дозволяє набувати необхідні способи пізнання і сприяє постійному наступальному руху школяра.

Своєрідність пізнавальних інтересів складається в складному пізнавальному відношенні до світу предметів, явищ, до знань про них, до наукових галузей, які їх вивчають.

У реальності пізнавальний акт, який відбувається під впливом пізнавального інтересу, уявляється своєрідним кроковим рухом, який супроводжується вольовою спрямованістю, подоланням великих і малих труднощів і перешкод.

Ядром пізнавального інтересу є розумовий процес.

Пізнавальний інтерес – виборча спрямованість особистості, звернена до галузі пізнання, до її предметної сторони та самого процесу оволодіння знаннями.

Ми розглядаємо пізнавальний інтерес як захопленість школяра, потреба до поглибленого та творчого застосування знань. Якщо цей інтерес є в здобувача початкової освіти, то він навчається не заради оцінок або похвали, заохочень, а тому що його захоплює навчання, що він прагне до вдосконалення своєї особистості.

Варто зауважити, що на думку Н. Бібік, завдання вчителя початкової школи полягає в тому, щоб сформувати у дітей пізнавальний інтерес як провідний мотив навчальної діяльності, який необхідно підтримувати в режимі

домінування над другорядними мотивами (обов'язок, досягнення, престиж), бо він має низку переваг перед ними, що проявляються в ситуаціях, коли учень прагне вдосконалювати свою пізнавальну діяльність [1].

На думку О. Савченко, «найзначнішим і керованим з-поміж пізнавальних мотивів є пізнавальний інтерес, який виникає й зміцнюється в ситуації пошуку нових знань, інтелектуального напруження, самостійної діяльності. Якщо ж перед учнями ставляться готові цілі, а знання тільки повідомляються й закріплюються, активність згортається, інтерес згасає. Для підтримки пізнавальних інтересів надзвичайно важливо стимулювати емоції, інтелектуальні почуття й вольові зусилля» [39, с. 239–240].

Пізнавальні інтереси молодших школярів варто розглядати з двох позицій: спонукання інтересу до навчальної діяльності з метою підвищення мотивації та активної роботи; розвиток наявних, індивідуалізованих інтересів і формування нових.

Метод проєктів полягає в тому, що це освітня технологія, яка націлена на придбання учнями знань, вмінь та навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчання.

Основним змістом цієї технології є створення інтересу учнів до певних проблем, що передбачають володіння певним рівнем знань, і через проєктну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань.

1.2. Проєктні технології в освітньому процесі Нової української школи

Сучасна українська система освіти не вперше на шляху свого докорінного реформування та оптимізації. Концепцією Нової української школи та нового Закону про освіту визначено ключові засади глобальної реформи освітньої сфери, яка стартувала цього року саме з початкової ланки [8].

Знову, як і раніше під час проведення попередніх освітніх реформ, зміни в усій системі розпочинаються саме з початкової ланки і вчителі-«початківці» першими потрапляють під удар нових вимог, викликів та змін.

Широко вживаними технологіями навчання НУШ в освітньому процесі початкових класів є проєктні технології.

Щоб зрозуміти сутність проєктної діяльності, необхідно знати, що проєкт – це певне завдання з визначеними вихідними даними й встановленими результатами (цілями), що обумовлюють спосіб його вирішення. Проєктивність пронизує всі сфери нашого життя і стає важливою вирішальною рисою мислення сучасних учнів. Проєкт – одна з найважливіших методів організації діяльності, пов'язана з творчістю людини, наукою, мистецтвом, психологією тощо.

Проєкт завжди спрямований на створення об'єктивно та суб'єктивно нового цінного продукту, який потім втілюється в реальному житті. Робота над проєктом – це практика особистісно орієнтованого навчання, коли в процесі конкретної роботи учня на основі його вільного вибору з урахуванням його інтересів отримується конкретний результат. Основний девіз проєктної діяльності учня: «Все, що я знаю для того, що мені потрібно, і де я можу застосувати ці знання». Для вчителя це бажання знайти розумний баланс між академічними та прагматичними знаннями, вміннями та навичками. Проєкт орієнтований насамперед на самостійну діяльність учнів: індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують протягом певного періоду часу. Технологія проєктування передбачає вирішення учнем проблеми, що передбачає, з одного боку, використання різних методів, засобів навчання, а з іншого – інтеграцію знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості. З боку вчителя проєктна технологія передбачає використання вчителем набору дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів.

Метод проєктування для вчителя полягає у створенні таких умов під час навчального процесу, в яких результатом є індивідуальний досвід проєктної

діяльності учня, його продуктивної діяльності. Продуктивна діяльність насамперед плідна для освіти. Це індивідуальна (парна, групова) дія, яка створює корисний, майже цінний матеріал. Таким чином, при використанні проєктної технології вирішується ряд різних рівнів дидактичних, навчальних, розвивальних завдань, а саме: розвиваються пізнавальні здібності учнів; формуються вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі; активно розвиває критичне мислення, сферу спілкування. Основними завданнями вчителя є:

1. Не тільки передати учням силу певних знань, а й навички самостійного здобуття знань та вміння самостійно застосовувати їх для вирішення нових пізнавальних та практичних завдань.

2. Допомогати учневі у набутті комунікативних навичок, тобто вміння працювати в різних групах, виконуючи різні соціальні ролі (керівник, виконавець, посередник тощо).

3. Різноманітний діапазон спілкування дітей, знайомство з іншими культурами, різні точки зору на одну проблему.

4. Прищеплення учням вміння використовувати методи дослідження: збирати необхідну інформацію, вміти аналізувати її з різних точок зору, висувати різні гіпотези, вміти робити висновки.

Для того, щоб розпочати проєктну діяльність, учитель повинен знати основні вимоги до її організації.

Вимоги до організації проєктної технології:

1. Наявність значної дослідницької проблеми (завдання), яка вимагає комплексних знань, дослідницького пошуку для її вирішення (наприклад, вивчення екологічних проблем у різних регіонах світу; проблема впливу людини на довкілля тощо).

2. Практичне, теоретичне, пізнавальне значення очікуваних результатів (наприклад, доповідь відповідним службам про екологічну ситуацію в конкретному регіоні, фактори, що впливають на цю ситуацію, тенденції

розвитку цієї проблеми, спецвипуск газети, альманах з повідомленнями з місця події).

3. Самостійна (індивідуальна, групова, парна) діяльність учнів.

4. Структурування основної частини проєкту (із зазначенням поетапних результатів).

5. Використання методів дослідження: виявлення проблеми проблем, що впливають з неї, гіпотеза їх вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз даних, узагальнення, коригування, висновки.

Проєкт, як і інші процеси у своєму розвитку, проходить кілька етапів, яківчителі розрізняють по-різному.

Система послідовних дій виконавців та керівника дає можливість організувати проєктну діяльність в умовах сучасної школи. Таким чином, проєкт складається з п'яти «П»: проблема; проєктування (планування); пошук інформації; продукт; презентація. Шосте «П» – це портфоліо (папка проєкту). Перед початком роботи над проєктами вчитель повинен знати не тільки етапи організації проєктної діяльності, а й класифікацію проєктів.

У підготовчій частині учні разом з керівником проєкту мають: визначити проблеми; вибрати тему проєкту; сформулювати мету та завдання своєї майбутньої діяльності; планувати роботу з реалізації проєкту; робота над пошуком інформації. Враховуючи проблеми, які цікавлять і хвилюють дітей, тема майбутнього проєкту визначається інтересами та потребами учасників. Визначити проблему.

Учасники проєкту висували нові ідеї, пропозиції на теми проєкту. Вони змістовно та активно формулюють свою думку, обговорюють реальні проблеми, які їх цікавлять, і ставлять реальні замки, які необхідно вирішити. На першому етапі діяльності керівник проєкту може використовувати такі методи: 1) «мозковий штурм» або «мозковий штурм»; 2) «від слова до вчинку»; 3) проєктування – аналіз; 4) суперечка тощо.

Визначення теми проєкту. Цей момент є найважливішим на підготовчому етапі. Саме визначення теми окреслює наступну пошукову, дослідницьку чи творчу діяльність учнів. Щоб визначити тему, потрібно поставити основні питання проєкту: ключові, тематичні, змістовні.

1) інтернет-ресурси: тематичні каталоги, пошукові системи, електронні видання, веб-сайти, електронна пошта, електронна бібліотека.

1. До джерел інформації належать матеріали, які збираються, а потім обробляються самими учнями, це: дані соціологічних досліджень, опитувань; дані анкет, діагностики; дані тематичних досліджень (на обрану тему) експериментальні дані.

2. Учасники проєкту самостійно знаходять запитання, складають опитувальники, діагностику, соціальні опитування або використовують ті, що були створені кимось і підходять для проєкту.

Визначення методів аналізу інформації.

Обговорення засобів представлення результатів

Наступним пунктом учнівського проєкту є обговорення засобів презентації результату – презентація проєкту. Презентація проєкту – це передостанній етап у проєктній діяльності групи, де учасники презентують результати своєї роботи. Важливою умовою є коротка презентація основної теми, мети, завдань проєкту та досягнень, особисті чи групові дослідження, важливість результатів. Учні обговорюють шляхом мозкового штурму тощо усі можливі варіанти представлення результатів роботи команди проєкту. Учні вибирають форму викладу, яка може найбільш ефективно довести переконливість ідей, пропозицій, важливість обраної теми, а вчитель коригує діяльність дітей, вносить пропозиції, презентує ідеї, які обговорюються в групі проєкту.

Встановлення критеріїв оцінки, результату процесу.

Щоб обговорити форму презентації, учні повинні розробити критерії, за якими можна оцінити проєкт.

Важливо знати, що саме оцінюватиметься: оформлення папки проєкту (зовнішній вигляд); зміст (глибина дослідження, переконливість фактів, доцільність діяльності); актуальність та значимість обраної теми; ступінь креативності; оригінальність запропонованих рішень тощо; незалежність виконання; участь кожного учасника групи.

Критерії оцінки презентації можуть включати: переконливість презентації; використання технічних засобів, ясність; артистичність та виразність виконання; повне розкриття змісту проєкту тощо.

Оголошення результатів проєкту: врахування самооцінки учасників проєктної групи в загальній оцінці проєкту; вручення премій, номінацій (за найкраще дослідження, за найкращу презентацію); використання рейтингу.

Проєктна діяльність впливає на розвиток учнів. Вона допомагає учителеві впливати на зовнішні мотиви (прагнення бути дорослим) та на внутрішні мотиви (бажання успіху, отримання нових знань тощо) школяра.

Пригадати види питань, які задають діти різного віку.

1. Молодші діти «завалені» питаннями, які для них важливі. Вони постійно презентують їх дорослим, на які важко, а іноді неможливо відповісти відразу, оскільки вони іноді пов'язані із світовими філософськими ідеями та досвідом пізнання світу власними дітьми.

2. Учні середнього віку більше не часто задають глобальні питання, вони частіше висловлюють свої судження та думки та говорять про їх важливість.

3. Дорослі діти ставлять менш змістовні питання, а більше організаційні. Вони повинні шукати відповіді на ці питання в реальному житті.

Учитель задає дітям запитання, які були б актуальні для них, для їх вікової групи.

До уваги вчителя: різні типи питань призводять до різних завдань; ставлення до питань має певні, конкретні результати (воно передбачає практику – орієнтовне навчання); учні орієнтуються в процесі роботи,

оскільки вони самі задають найбільше питань; учні бачать зв'язки між подіями, об'єктами, реальним світом навколони.

Ключове питання – воно вказує на проблему майбутнього проєкту, це філософське питання, найбільш всеосяжне, воно охоплює кілька різних наукових галузей, розділів, предметів, тому конкретної відповіді немає. Ключове питання формує тему проєкту.

Тематичне питання – це широке питання, яке продовжує ключ, конкретизує, на яке також немає конкретної відповіді, але воно може охоплювати певну тему чи розділ. З них формуються проєктні завдання.

Суттєві питання – це основні репродуктивні питання, відповіді на які є конкретними, вони демонструють конкретні завдання. Вони формують майбутню діяльність учнів. Отже, учні обирають тему, а вчитель активізує діяльність, показує цікаві аспекти дослідження.

Розробка плану проєкту. Метою цього сегменту групової роботи є створення детального плану проєкту. Перед плануванням діти повинні обговорити кінцевий результат проєкту, щоб розробити моніторинг досягнення мети проєкту.

Учні: формулюють завдання та розробляють план дій.

Учитель: виправляє, пропонує ідеї, вносить пропозиції. Розглянемо детально кожен блок плану:

3. Визначення джерел інформації, засобів збору. Джерелами інформації можуть бути:

2) бібліотека: довідники, енциклопедії, твори літератури, мистецтва, науково-популярна література, монографії, публікації.

3) ЗМІ: журнали, газети, телебачення, радіо, брошури, відео, публікації.

4) підприємства, організації, спілки, клуби, асоціації.

Отже, у контексті теми дослідження, проєктні технології навчання – це планове послідовне практичне втілення попередньо спроектованого педагогічного процесу, який спрямований на формування в учнів молодшого шкільного віку пізнавальних інтересів.

1.3. Сучасний стан формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності

У процесі професійної підготовки сучасних фахівців початкової школи перевага надається активним формам, методам (тренінги, майстер-класи, мозкова атака, ділові ігри, дискусії, дебати) і засобам (комп'ютери, відео і аудіо-фрагменти, web-сайти) навчання, що дає змогу майбутньому педагогу, «генерувати нові уявлення та ідеї, проявляти новизну, оригінальність у проведенні занять, дослідницьку спрямованість, високу результативність, залучати студентів до наукового пошуку формування творчого мислення».

Для розкриття особливостей підготовки учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» необхідно проаналізувати їх зміст. Так, у навчальному плані (2023–2024 н. р.) з підготовки майбутніх учителів початкових класів (ОКР «бакалавр») визначено перелік освітніх компонентів, на яких здобувачі освіти можуть побіжно ознайомитися із особливостями формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти.

Аналіз силабусів освітніх компонентів дає змогу стверджувати, що під час здобуття вищої освіти майбутні учителі початкових класів частково ознайомлюються з особливостями формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти.

Окрім освітніх компонентів, передбачених навчальним планом, звертаємо увагу на систему педагогічної практики, під час якої майбутні учителі початкових класів здійснюють анкетування, тестування, бесіду серед учнів молодшого шкільного віку.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» (за ред. В. Бусела) «компонент» подано як «складову частину чого-небудь; складник» [4, с. 561]. Відповідно у нашій кваліфікаційній роботі виділяємо такі компоненти готовності майбутніх фахівців до формування пізнавальних інтересів школярів

засобами проектної технології на уроках «Я досліджую світ», як: мотиваційний, змістовий, операційний, контрольньо-коригувальний, рефлексивний.

Отже, до компонентів готовності відносимо: мотиваційний, змістовий, операційний, контрольньо-коригувальний, рефлексивний (табл 1.1).

Таблиця 1.1.

Компоненти готовності майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проектної технології на уроках «Я досліджую світ»

Компоненти	Визначення
Мотиваційний	активність майбутніх учителів початкових класів у процесі оволодіння означеним видом діяльності. Критерієм мотиваційного компоненту є сформована у майбутнього фахівця мотиваційно-ціннісна спрямованість на формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти
Змістовий	це сукупність теоретичних знань, необхідних для формування пізнавальної активності здобувачів початкової освіти. Критерієм його сформованості є продуктивно-когнітивний, який характеризується розумінням сутності пізнавальної активності, формування пізнавальних інтересів учнів; урахування їхніх індивідуально-психологічних особливостей; володіння методиками формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти; проектування власних діагностичних методик формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти, є важливим чинником розвитку професіоналізму.
Операційний	передбачає володіння комплексом умінь щодо формування пізнавальної активності здобувачів початкової освіти, активне і творче застосування знань і вмінь для вдосконалення навчально-виховного процесу початкової школи. Критерієм його сформованості є операційно-діяльнісний, який охоплює

	здатність і готовність студентів до формування пізнавальної активності учнів, що зумовлює високу результативність і творчий характер діяльності, вміння відстежувати динаміку формування пізнавальної активності здобувачів початкової освіти.
Контрольно-коригувальний	охоплює контроль і перевірку результатів підготовки, виявлення відхилень та їх усунення. Критерієм його сформованості є контрольно-корекційний, що передбачає готовність здобувачів вищої освіти до самоконтролю, самовдосконалення; вміння коригувати власну діяльність відповідно до умов, що склалися, для досягнення максимальних результатів; здатність перебудовувати власну діяльність під час несподіваних перешкод; прагнення до саморозвитку
Рефлексивний	поєднує усвідомлення потреби майбутніх фахівців початкової школи в самоаналізі, сформовану здатність виявляти помилки й усувати недоліки власної діяльності задля підвищення професійного рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів. Критерієм його сформованості є рефлексивно-оцінювальний, що передбачає готовність до професійної рефлексії, яка визначається здатністю до самоаналізу та самооцінки здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів; активністю в удосконаленні професійної компетентності.

Для з'ясування сучасного стану підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування молодших школярів пізнавальних інтересів засобами проєктної технології на уроках «Я досліджую світ» нами проведено анкетування серед здобувачів освіти II, IV курсів ОКР «бакалавр» напряму підготовки «Початкова освіта» ВНУ імені Лесі Українки, яким було охоплено 51 респондент. Опитування засвідчило, що не всі студенти розуміють сутність і

значущість щодо підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ». Позитивним є те, що 89,2% опитаних наголосили на необхідності здійснення учителем початкових класів формування пізнавальних інтересів учнів молодшої школи, і лише 10,8% відповіли, що це не входить в обов'язки вчителя. А, отже, майбутні фахівці звертають увагу на важливість готовності учителя початкової школи до формування пізнавальної активності молодших школярів, але, на жаль, як зазначили майбутні учителі початкових класів, цьому виду діяльності в теоретичному й практичному навчанні не приділяють належного значення.

Окрім анкетування, було здійснено опитування й серед педагогів ЛНВК №22. В опитуванні взяли участь 18 респондентів. За результатами анкетування з'ясовано, що 40% вчителів вважають, що сутність підготовленого учителя початкових класів до формування пізнавальної активності учнів на уроках «Я досліджую світ» полягає у вивченні індивідуальних особливостей учнів; 22% – плануванні майбутньої роботи з дітьми, і лише 10% зазначили, що у діагностуванні знань, умінь і навичок дітей. Досить несподіваними для нас були відповіді педагогів щодо труднощів під час формування пізнавальної активності молодших школярів. Так, 22% респондентів відповіли, що це небажання учнів і батьків співпрацювати з учителем початкових класів; 15% – відповіли, що не вистачає часу на вивченні індивідуальних особливостей молодших школярів; 23% – зазначили, що не вистачає відповідної літератури, тестів, анкет з окресленої проблематики; 5% – мають труднощі у володінні методиками вивчення рівня формування пізнавальної активності учнів початкової ланки; 13% – у виявленні та встановленні причин неуспішності школярів; і лише 5% учителів початкових класів, не відчувають труднощів щодо формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти; а 17% – утримались від відповіді.

На запитання, якими методами формування пізнавальної активності молодших школярів володіють учителі початкових класів, 87% відповіли, що

це спостереження, бесіда, анкетування; 84% – тестування; 86% вчителів не володіють іншими діагностичними методами (експертна оцінка, незалежні характеристики, самооцінка, вивчення творчості учнів, прогнозування тощо). Під час вивчення учнів 47% опитаних покладаються на особистий досвід та інтуїцію: 65 % – психолого-педагогічні знання; 41% – спеціальні методики і тести; 71% респондентів зазначили, що ніколи не діагностували сформованість пізнавальної активності своїх учнів на уроках «Я досліджую світ».

Проведений аналіз сучасного стану підготовки майбутніх учителів початкових класів щодо формування здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» засвідчив, що останнім часом цій проблемі присвячено чимало наукових розвідок. Зосередимо увагу на найбільш значущих працях.

Так, у монографії Н. Бібік «Формування пізнавальних інтересів молодших школярів», розкрито теоретичні засади, характеристику дидактичної системи формування пізнавальних інтересів молодших школярів. Дослідниця подає аналіз готовності вчителів до діагностування й формування пізнавальних інтересів в учнів, а також висвітлює методику пізнавальних інтересів молодших школярів, зокрема шестирічних учнів [1].

Отже, ми охарактеризували сучасний стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» і зазначили значну кількість наукових напрацювань з означеного виду діяльності. Це дало змогу з'ясувати, яким чином майбутні учителі початкових класів ознайомлюються з особливостями формування пізнавальних інтересів школярів на уроках «Я досліджую світ», встановити, як у навчальних програмах, навчально-методичних посібниках, дисертаційних дослідженнях простежується обґрунтування сутності підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» засобами проєктними технологіями, що потребує розроблення відповідних педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців до означеного виду діяльності.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНИЦЬКО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Етапи і методика проведення експериментального дослідження

Експериментальне навчання було проведено у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. В експериментальній роботі взяли участь 74 студенти ОКР «бакалавр» напряму підготовки «Початкова освіта», зокрема: 21 особа – IV курсу (з метою з'ясування забезпечення ЗВО готовності випускників до означеної діяльності) та 23 особи – II курсу, яких умовно було розподілено на експериментальні та контрольні групи (ЕГ – 17 осіб; КГ – 16 осіб), 21 вчитель.

Мета педагогічного експерименту була спрямована на уточнення, обґрунтування та перевірку ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ».

Відповідно до мети та завдань експериментальне дослідження проводилося у чотири етапи і характеризувалося конкретними завданнями, діагностичними методами, засобами та результатами.

На першому етапі визначено компоненти готовності майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальної активності здобувачів початкової освіти (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Компоненти готовності майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти

№	Компонент	Визначення
1	Мотиваційний	прагнення оволодіти знаннями, вміннями та навичками; професійно-педагогічна спрямованість на здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів
2	Змістовий	сукупність теоретичних знань, необхідних для

		здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів
3	Операційний	активне і творче застосування діагностичних знань і вмінь з метою вдосконалення навчально-виховного процесу початкової школи
4	Контрольно-коригувальний	контроль і перевірка результатів готовності до здійснення означеної діяльності, виявлення відхилень та їх усунення
5	Рефлексивний	усвідомлення потреби в самоаналізі, сформовану здатність виявляти помилки й долати недоліки власної діагностичної діяльності щодо здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів.

Згідно з окресленими компонентами виокремлено критерії та показники готовності майбутніх фахівців до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти.

За основу взято систему критеріїв сформованості діагностичної діяльності, розроблену С. Мартиненко. Вчена зазначає, що «критерії відповідають таким вимогам: упорядковані в певну ієрархічну систему, відображають послідовність вирішення завдань навчання та його перспектив, є наочними і доступними для розуміння всіх учасників експерименту» [29].

Критерієм сформованості мотиваційного компоненту є мотиваційно-ціннісний, що полягає у професійній спрямованості, мотиваційно-пізнавальній діяльності студента до здійснення формування пізнавальної активності здобувачів початкової освіти.

Для його дослідження використано педагогічне спостереження за студентами під час навчання та проходження ними педагогічної практики, а також розроблено діагностичне тестування «Мотиваційна домінанта майбутніх педагогів здійснення формування пізнавальних інтересів учнів».

Критерієм сформованості змістового компоненту є продуктивно-когнітивний, який охоплює знання, ступінь розуміння сутності формування пізнавальних інтересів молодших школярів, методи та технологію здійснення

розвитку пізнавальних інтересів учнів; урахування їхніх індивідуально-психологічних особливостей; володіння методиками формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти; проектування власних діагностичних методик. Його дослідження здійснювалося за допомогою спеціально розробленого анкетування та тестування для визначення рівнів засвоєння знань і умінь майбутніми учителями початкових класів щодо здійснення формування пізнавальної активності учнів, а також педагогічне спостереження за роботою студентів під час семінарських і практичних занять, виконання модульних, контрольних і самостійних робіт, вирішенні завдань педагогічної практики.

Критерієм сформованості операційного компонента є операційно-діяльнісний, що полягає у здатності та готовності студентів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти; умінні відстежувати динаміку формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ». Для його дослідження, під час проходження педагогічної практики застосовувалися навчально-дослідницькі завдання, анкетування для визначення сформованості у майбутніх учителів початкових класів до означеної діяльності, педагогічне спостереження за діяльністю студентів під час навчання та педагогічної практики: обсяг діагностичних умінь (кількість); якість виконання діагностичних дій (якісний критерій).

Критерієм сформованості контрольно-коригувального компоненту є контрольно-корекційний, що визначає готовність студентів до самоконтролю; вміння коригувати власну діагностичну діяльність відповідно до умов, що склалися для досягнення максимальних результатів. Дослідження здійснювалося за допомогою спеціально складених педагогічних задач і ситуацій, педагогічного спостереження за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, усного та писемного опитування (індивідуальне і групове), модульного контролю, аналізу результатів практичної діяльності.

Критерієм сформованості рефлексивного компоненту є рефлексивно-оцінювальний, що охоплює готовність майбутніх учителів початкових класів до

професійної рефлексії, яка визначається здатністю до самоаналізу та самооцінки формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти.

Компоненти, критерії та показники уможливили визначити рівні готовності майбутніх учителів початкових класів до здійснення формування пізнавальної активності учнів.

Таким чином, творчий рівень готовності характеризується стійкою особистісно-професійною мотивацією до означеної діяльності; майбутній учитель початкових класів творчо використовує методи на практиці, що свідчить про його сформовану компетентність щодо формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти, зокрема на уроках «Я досліджую світ»; практичні дії відповідають меті, вирізняються достатньою точністю і визначаються найбільш раціональним їх поєднанням; самостійно розроблює навчально-дослідні завдання; здатний до самоосвітньої, особистісно орієнтованої, професійно-педагогічної діяльності.

Продуктивно-творчий рівень – майбутній учитель початкових класів достатньо володіє теоретичними знаннями з педагогічної діагностики, у нього сформовані дослідницькі вміння та навички, що дають змогу ефективно здійснювати формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти; він прагне до саморозвитку і самовдосконалення, але спостерігається нестійка зовнішня й внутрішня мотивація; у нього виникають труднощі під час розроблення власних навчально-дослідницьких завдань; критично оцінює власні знання, вміння і навички, аналізує недоліки у своїй дослідницькій діяльності.

Продуктивний рівень визначається тим, що у студента спостерігається стійке прагнення до оволодіння професійними знаннями; у нього комплекс дослідницьких умінь в основному склався, але в діях недостатньою мірою застосовуються психолого-педагогічні знання; переважають стереотипні форми дослідницької діяльності, які виконуються не досить впевнено; прагне вдосконалювати вміння та навички щодо формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти.

Репродуктивний рівень – у студента недостатня особистісно-професійна мотивація; дослідницькі дії професійно неусвідомлені або недостатньо усвідомлені, виконуються інтуїтивно, мають шаблонний характер. Виділені критерії, показники та рівні сформованості кожного з компонентів дозволили нам виявити реальний стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ».

Послідовність етапів педагогічного експерименту, достатня кількість учасників (студенти, викладачі), вірогідність методів психолого- педагогічного дослідження стали найважливішими засадами для розроблення та впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ».

З метою перевірки наведених теоретичних положень ми провели експериментальне дослідження щодо вивчення впливу наочності на формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ».

На початку експериментального дослідження використовувались методики на виявлення пізнавальних потреб дітей. Щоб отримати необхідні і адекватні результати експерименту ми дотримувались наступних вимог:

1. Теоретична розробленість методики застосування наочних засобів. Методика описана нижче та схематично зображена в додатку.
2. Спланований хід і програма експерименту.
3. Облік наявних факторів в реальному навчанні, які впливають на перевірку засвоєння знань засобами наочності. На початку експерименту учні мали за завдання дати відповіді на поставлені запитання методики. Наведемо приклади методики, які виконували учні 2 класів.

Методика «Пізнавальна потреба».

Мета: встановити інтенсивність пізнавальної потреби в учнів.

Порядок проведення: педагог просить дітей відповісти на питання анкети, обравши найбільш відповідний варіант відповідей. (табл.2.2).

Таблиця 2.2

№	Питання	Варіанти відповідей	Бали
1.	Як часто ти довго займаєшся будь-якою розумовою роботою?	А) часто Б) іноді В) дуже рідко	5 3 1
2.	Чому ти віддаєш перевагу, коли поставлено питання на кмітливість?	А) помучитися, але самому знайти відповідь Б) коли як В) готову відповідь	5 3 1
3.	Чому ти віддаєш перевагу, коли поставлено питання на кмітливість?	А) постійно багато Б) нерівно. Іноді багато, іноді нічого не читаю В) нічого не читаю	5 3 1
4.	Наскільки емоційно відношення до цікавого для тебе знання, пов'язано з розумовою працею?	А) дуже емоційно Б) коли як В) емоції яскраво не виражені	5 3 1
5.	Чи часто задаєш питання?	А) часто Б) іноді В) дуже рідко	5 3 1

Суму балів, отриманих на всі питання, слід розділити на 5 (число питань). Отримаємо показники інтенсивності пізнавальної потреби P . Якщо $3,5 < P < 5$, то можна вважати, що пізнавальна потреба яскраво виражена, якщо $2,5 < P < 3,5$, то вона виражена помірно, а якщо $P < 2,5$, то пізнавальна потреба виражена слабо. В процесі обробки результатів експерименту були визначені рівні пізнавальної потреби учнів: високий, середній низький. Результати експерименту показали, що 42% всіх опитаних мають низький рівень, 32% - середній, та лише 26% маю високий рівень пізнавальної потреби. Схематично результати представлені в діаграмі (рис.2.2).

Рис.2.1. Пізнавальна потреба

Методика «Визначення рівня пізнавальних інтересів»

Мета: визначення рівня пізнавальних інтересів дітей.

Порядок проведення: вчитель просить учнів відповісти на питання анкети, вибравши найбільш відповідний варіант відповідей.

Питання. 1. Чи пов'язані інтереси з вибором майбутньої професії?

а) Пов'язані дуже тісно.

б) Пов'язані, але мало супроводжуються відповідною організацією діяльності.

в) Ніяк не пов'язані.

2. Чи звертаєшся до серйозних джерел: користуєшся спеціальною науковою літературою, чи працюєш зі словниками і т. д.?

а) Постійно.

б) Іноді.

в) Дуже рідко.

3. Чи ставиш перед собою завдання, виконання яких за один раз неможливо і вимагає клопіткої роботи протягом багатьох днів і навіть місяців?

а) Більшість занять підпорядковане цим принципом.

б) Ставлю такі завдання, але рідко виконую.

в) Не ставлю довгострокових завдань.

4. В якій мірі, займаючись улюбленою справою, можеш робити чорну, чи не цікаву роботу?

а) Роблю завжди стільки, скільки потрібно.

б) Роблю періодично.

в) Не люблю виконувати не цікаву для мене роботу.

5. Чи здатний при необхідності займатися тривалий час навчальною діяльністю, жертвуючи розвагами, а іноді і відпочинком?

а) Завжди, коли потрібно.

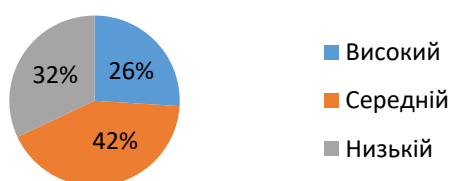
б) Тільки зрідка.

в) Не в силах.

Діагностованих молодших школярів можна віднести до різних груп в залежності від того, які варіанти відповідей надавав перевагу опитуваний.

Якщо на 5 питань опитуваний вибрав відповідь а), то це свідчить про глибину його інтересів (високий рівень); якщо у відповідях переважав відповідь б) - це показник виражених інтересів середнього ступеня (середній рівень); якщо у відповідях переважає відповідь в) - це свідчить про те, що інтереси носять поверхневий характер (низький рівень).

В процесі обробки результатів експерименту були визначені рівні пізнавальної потреби учнів: високий рівень має 24% всіх опитаних, середній – 37%, низький рівень 39%. Схематично результати представлені в діаграмі (рис.2.3).

Рис.2.2. Визначення рівня пізнавальних інтересів

Методика «Що нам цікаво?»

Мета: встановити характер і здібності навчальних інтересів і схильностей учнів.

Порядок проведення: які навчаються пропонують відповісти на питання наступної анкети: 1. Який навчальний предмет вам здається найбільш важким? Назвіть його і, якщо можна, поясніть, у чому саме полягають труднощі.

2. Який навчальний предмет вам здається найбільш цікавим (назвіть його і вкажіть, в чому саме полягає Ваш інтерес до цього предмету).

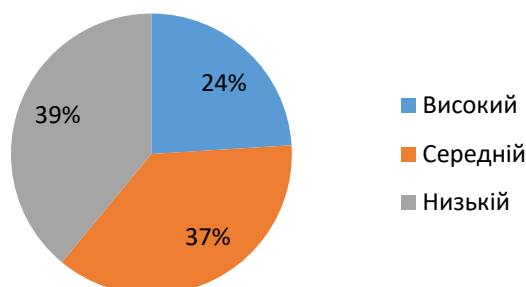
3. Який з навчальних предметів Ви вважаєте найкориснішим для своєї підготовки до життя після закінчення школи?

4. Які навчальні предмети, на вашу думку, можна було б не вивчати і чому?

5. Які навчальні предмети треба було б, на вашу думку, включити в навчання і чому?

Аналіз змісту відповідей дозволяє встановити характер навчальнопізнавальних інтересів учня, наявність у нього певних схильностей.

Рис.2.3. Результати формувального експерименту на основі проведених методик

Опрацьована нами навчальна програма та підручники з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» пропонує наступне: ознайомлення з теоретичними поняттями «пізнавальні інтереси», «дослідницька діяльність»; розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів; організація проєктно-дослідницької діяльності, під час якої учні оволодівають практичними вміннями проєктної, дослідницької роботи та відповідно формується пізнавальні інтереси у молодших школярів.

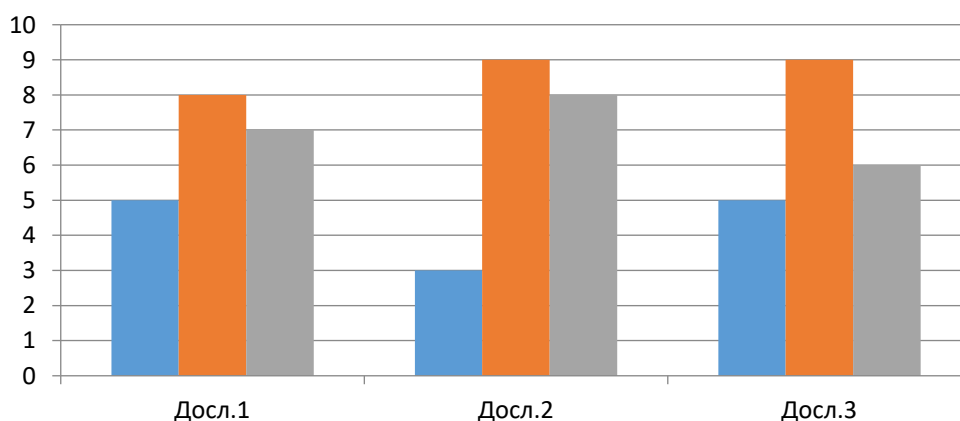
Варто зазначити, щоб підвищити рівень пізнавальних інтересів, сформувати дослідницькі уміння учнів, потрібно застосовувати натуральні об'єкти дослідницької наочності, якщо немає можливості її представити, то потрібно підшукати такий наочний матеріал, який би зміг точно показати особливості предмета чи явища, прикладом такої наочності може бути відео або фільм.

В експериментальному класі ми використовували під час організації дослідницької діяльності молодших школярів запропоновану нами систему дослідницької наочності. Після проведення експерименту ми постійно залучали молодших школярів до дослідницької діяльності. Вже після декількох уроків

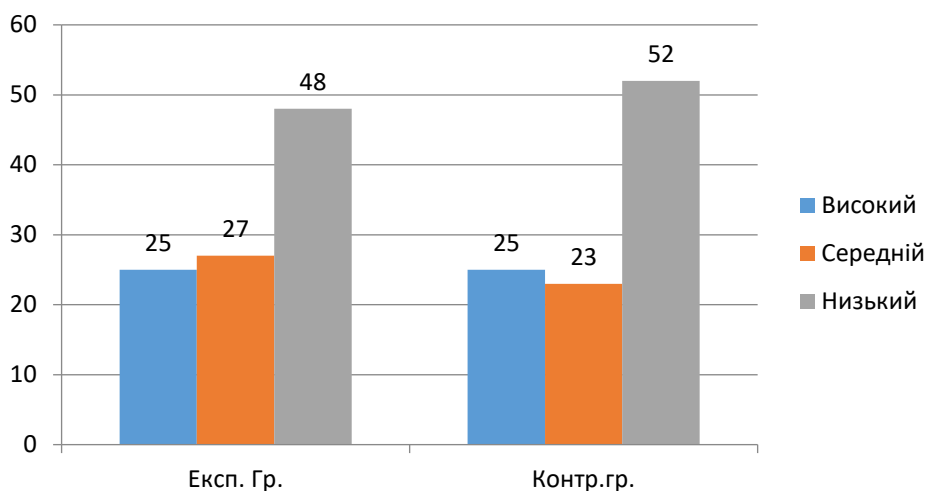
«Я досліджую світ» з використанням наочності у дослідях, нами було помічено підвищення інтересу до проведення дослідів.

Наочний матеріал застосовували і в контрольному класі, але відмінність у методиці полягала у трактуванні, розумінні суті й призначення наочного матеріалу в організації і проведенні дослідів та систематичності використання. Як показують результати дослідження, формувальний експеримент з використанням дослідницької наочності позитивно вплинули на підвищення рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів під час проведення уроків з інтегрованого курсу «Я досліджую світ»: учні під час повторного проведення експерименту і продемонстрували вищий рівень пізнавальних інтересів, ніж під час першого експерименту.

Констатувальний експеримент ми проводили в експериментальному та контрольному класах. В ході дослідження виявлено, що в експериментальній групі, високий рівень мають 25% опитаних, 27% - середній, 48% - низький рівень. Щодо контрольної групи, результати такі: 25% - мають високий рівень, 23% - середній і 52% низький рівень. Після формувального експерименту результати змінилися і значно підвищилися. Так, в експериментальній групі високий рівень мають – 59%, високий – 31%, низький – 10%. В контрольній групі: високий рівень – 50% досліджуваних, середній – 33%, низький – 17%. Наочно представимо це в діаграмі.

а)

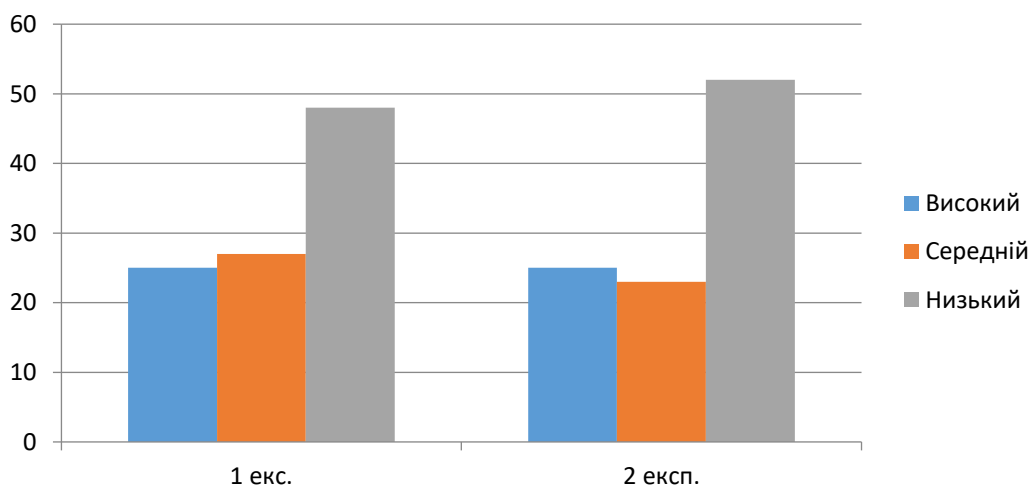

б)

Рис.2.4. Результати формувального експерименту

Спостерігаючи та аналізуючи результати навчальної діяльності учнів, відгуки вчителів можна констатувати, що рівень сформованості пізнавальних інтересів молодших школярів підвищився, учні почали активніше себе проявляти в дослідницькій діяльності, краще розуміти матеріал, оскільки їхні знання ґрунтувалися на основі усвідомленого сприйняття, збільшилась кількість учнів, які бажали виконувати завдання самостійно. Результати формувального експерименту показали, що показники експерименту дещо підвищилися

Отримані показники, ми представимо у вигляді порівняльної діаграми.

Рис.2.5. Порівняльна діаграма отриманих результатів

Отже, систематичне і послідовне використання дослідницької наочності на уроках «Я досліджую світ» є ефективним, оскільки сприяє удосконаленню знань, умінь і навичок школярів, дає змогу учням на високому рівні засвоїти програмовий матеріал; розвиває дослідницькі уміння; формує позитивну мотивацію до проведення дослідів та пізнавальних інтересів.

2.2. Обґрунтування та реалізація педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності

Перш за все для визначення та обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх фахівців початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти вважаємо за необхідне розглянути сутність поняття «педагогічна умова».

Поняття «педагогічна умова» характеризується як «певна обставина чи обстановка, що впливає (прискорює або гальмує) на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості». З'ясовано, що у наукових працях вчених педагогічні умови подаються як «об'єктивні можливості змісту, методів, організаційних форм і матеріальних засобів здійснення педагогічного процесу для успішного досягнення поставленої мети». На нашу думку, педагогічні умови розглядаються як «цілеспрямований відбір, конструювання та використання компонентів змісту, методів (прийомів)».

На основі зазначеного під поняттям «педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти розуміємо чинники, спрямовані на позитивну мотивацію у майбутніх фахівців до вивчення методик формування пізнавальної активності молодших школярів, викликають інтерес стійкої потреби в саморозвитку, самовдосконаленні та самоактуалізації студентів; комплекс професійних дій, що сплановуються і здійснюються під керівництвом

викладачів, впливають на оволодіння майбутніми фахівцями знаннями та вміннями методик формування пізнавальної активності молодших школярів. Педагогічні умови розглядаємо як етапи педагогічної системи, що діють і забезпечують досягнення поставленої мети.

Узагальнення теоретичних джерел і практичного досвіду дало нам змогу виділити педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності на уроках «Я досліджую світ», які доцільно впроваджувати в практику діяльності ЗВО. З огляду на це, до педагогічних умов відносимо:

- позитивне ставлення до розвитку пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти та формування стійкої потреби в саморозвитку, самовдосконаленні та самоактуалізації студентів;
- суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і студентів на лекційних та практичних заняттях;
- упровадження інтерактивних методів і форм у зміст підготовки майбутніх фахівців до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ».

Вибір першої умови зумовлений тим, що для формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» необхідно мати сформоване бажання, позитивне ставлення, а також професійну спрямованість майбутніх учителів початкових класів до здійснення формування пізнавальної активності учнів. Підвалинами для визначення другої педагогічної умови стали внутрішні та зовнішні чинники, які дають змогу майбутнім учителям початкової школи бути активними суб'єктами педагогічної взаємодії, здатними самостійно організовувати діагностичну діяльність, спрямовану на вирішення конкретних професійно-орієнтованих завдань. Третя педагогічна умова спрямована на забезпечення ефективної підготовки майбутніх учителів початкових класів до означеної діяльності шляхом застосування як традиційних, так й інтерактивних методів і форм навчання.

«Сучасний тлумачний словник української мови» поняття «мотив» інтерпретує як «підставу, привід для певної дії, вчинку; причину», а мотивацію як «сукупність мотивів, доказів для обґрунтування чогось» [41, с. 412].

На заняттях викладач має викликати у майбутніх учителів початкових класів внутрішню потребу до засвоєння знань, використовуючи чітке формулювання пізнавального завдання, формувати позитивне ставлення до професійної діяльності.

Варто зазначити, що формування позитивного ставлення у майбутніх фахівців є внутрішнім рушійним чинником розвитку професіоналізму й особистості зокрема. Таким чином, постає важлива проблема щодо забезпечення формування у студентів – майбутніх учителів початкових класів позитивного ставлення до розвитку пізнавальної активності молодших школярів, шляхом стимулювання творчого потенціалу; розвитку умінь і навичок; поглиблення процесів осмислення, переосмислення значення формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» засобами ігрової технології тощо.

До основних складників формування у вчителів початкових класів позитивного ставлення до розвитку пізнавальної активності молодших школярів та формування стійкої потреби в саморозвитку, самовдосконаленні та самоактуалізації студентів відносимо: розширення професійного світогляду; застосування інтерактивних форм і методів підготовки; залучення майбутніх фахівців початкової ланки до самостійної навчальної та дослідницької діяльності; апробація різних методик формування пізнавальної активності молодших школярів у навчально-виховному процесі початкової школи під час проходження педагогічної практики; створення необхідної інформаційної і матеріально-технічної бази ЗВО [2].

Розширення професійного світогляду майбутніх фахівців відбувається також у процесі діяльності студентської проблемної групи у лабораторії початкової освіти НУШ, яка є однією з форм позааудиторної діяльності. Лабораторія початкової освіти НУШ функціонує на факультеті педагогічної

освіти та соціальної роботи ВНУ імені Лесі Українки. Діяльність у ній дає змогу майбутнім учителям початкової освіти поглибити та вдосконалити здобуті теоретичні знання, засвоїти вміння та навички щодо різноманітних методик формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти, зокрема на уроках «Я досліджую світ».

Завданнями лабораторії початкової освіти НУШ є заохочення майбутніх фахівців до розвитку пізнавальної активності молодших школярів та формування стійкої потреби в саморозвитку, самовдосконаленні та самоактуалізації студентів, розвиток інтелектуальних, пізнавальних і творчих здібностей, залучення до роботи з додатковими науковими джерелами, словниками, довідковою літературою, мультимедійними засобами, ІКТ тощо.

Участь майбутніх учителів початкових класів у науково-практичних конференціях, семінарах, підготовка доповідей за результатами проведених досліджень під час навчальної та позааудиторної діяльності дає змогу розширити їхній професійний та особистісний світогляд майбутніх педагогів. Цінними у процесі професійної підготовки студентів до окресленої проблематики є зустрічі, дискусії з науковцями, вчителями-практиками, які працюють над проблемою щодо підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ», під час яких студенти мають змогу віч-на-віч поспілкуватися з фахівцями, які впроваджують свої напрацювання з означеної проблематики в освітній процес.

Застосування інтерактивних форм і методів підготовки, вирішення проблемно-пошукових і нестандартних завдань залучають студентів до активного включення в освітній процес, що формує позитивне ставлення до означеного виду діяльності. Лекційні або семінарські, практичні заняття, під час яких переважно використовуються традиційні словесні методи навчання, неповною мірою спонукають майбутніх учителів початкових класів до засвоєння та пошуку нових знань.

На нашу думку, доцільно впроваджувати інтерактивні методи і форми навчання, серед яких виокремлюємо: активну та проблемну лекції, лекцію-діалог, відео-лекцію, лекцію-екскурсію, семінар-змагання, семінар-вікторину, «круглі столи», «акваріум», дискусії (диспути), квести, рольові та ділові ігри, аукціон знань тощо. Написання сторітелінгів, курсових і бакалаврських робіт із означеної проблематики, виконання завдань дослідницько-пошукового характеру спрямовані не лише на засвоєння знань, але й розвиток мислення, інтелектуальних, навчальних умінь. Важливо забезпечити також взаємозв'язок ЗВО з початковою школою вищих з метою апробації у ній методик формування пізнавальної активності молодших школярів, підібраних і створених студентами під час проходження педагогічної практики, що сприятиме вдосконаленню подальшої дослідницької діяльності майбутніх фахівців. Для успішного застосування зазначених складників необхідним є інформаційне забезпечення освітнього процесу ЗВО, тобто наявність відповідних підручників, навчальних посібників, наукової літератури саме з формування пізнавальної активності молодших школярів, оскільки у переважній більшості теоретичних джерел описано процес діагностування психічних процесів (пам'яті, мислення, уваги, уваги тощо), а не сам пізнавальний процес.

Для вдосконалення освітнього процесу, а також формування позитивного ставлення, позитивної мотивації та стимулювання діяльності студентів доцільно застосовувати інтерактивні методи навчання (ситуації успіху, ділові та рольові ігри, навчальні дискусії, «круглі столи», «мозкова атака»), форми (лекційні, семінарські, практичні, лабораторні та індивідуальні заняття, гуртки, конкурси) і засоби навчання (інформаційні, мультимедійні технології (презентації); графічні (картини, малюнки, схеми).

Нами виокремлено методи позитивної мотивації та стимулювання, які впливатимуть на формування у майбутніх учителів початкових класів позитивного ставлення до означеної діяльності: перспектива подальшої діяльності; створення ситуації успіху; створення інтересу під час викладання навчального матеріалу; особистий приклад педагога; навчальні дискусії;

дидактичні, навчально-пізнавальні ігри; пізнавально-розважальні програми, змагання, дитячі конкурси.

Варто зазначити детальніше розкриття сутності вищезазначених методів. Так, одним із них є перспектива подальшої діяльності. Свого часу А. Макаренко пропонував ділити перспективи на три основні групи: близькі, середні та далекі. Близькі перспективи розглядаємо як події, що відбудуться в найближчі години, дні, тижні. Це може бути вирішення різноманітних цікавих завдань на семінарському, практичному заняттях, ігри тощо. Середні перспективи охоплюють найбільш очікувані події в найближчі місяці. Наприклад, виконання творчих, екологічних, дослідницько-ігрових проєктів, пов'язаних із розробленням змістово-методичного забезпечення формування пізнавальної активності молодших школярів (тестів, анкет, дидактичних ігор, діагностичних методик тощо). До далеких перспектив відносимо події, які відбудуться впродовж років – це застосування студентами у професійній діяльності діагностичних знань, умінь і навичок для формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти.

На нашу думку, важливе місце у підготовці майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» займає метод створення ситуації успіху. Переживання майбутніми педагогами власного успіху є для них вагомим стимулом подальшої діяльності щодо засвоєння знань, умінь і навичок здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів. Створення ситуації інтересу під час викладання полягає у застосуванні педагогічних завдань і задач, цікавих випадків із практичної діяльності учителів початкових класів, аудіо- та відеофрагментів уроків, творчі роботи учнів, що дає змогу їм наблизитись до реалій сьогодення, відчути захоплення педагогічною професією.

Одним із методів мотивації та стимулювання є особистий приклад педагога, його ставлення до професійної діяльності, що спонукає до відповідної поведінки майбутніх учителів початкової школи. Якщо викладач у своїй роботі

застосовує діагностування, організовує освітній процес відповідно до результатів, здобутих під час діагностування для вдосконалення цього процесу, то й студенти мають змогу отримати реальний приклад. Це може бути рефлексія майбутніх педагогів, коли на перших заняттях викладач пропонує їм написати свої очікування, про що вони хочуть дізнатися, чого навчитися у процесі вивчення навчальної дисципліни. Відповідно до отриманих результатів викладач планує подальшу роботу зі студентами.

Варто зауважити, що не менш важливим у формуванні позитивного ставлення майбутніх учителів початкових класів до означеної діяльності є навчальні дискусії, мета яких полягає у вирішенні якогось проблемного завдання, спірного питання шляхом діалогу з урахуванням усіх думок учасників і досягнення узгодженої позиції. Орієнтовними темами можуть бути такі, як: «За і проти формування пізнавальної активності дітей», «Чи має володіти учитель початкових класів методиками формування пізнавальної активності молодших школярів?».

Для формування позитивного ставлення у майбутніх педагогів обов'язково використовуються навчально-пізнавальні ігри, зміст яких складається із певних фрагментів прочитаних творів, розповідей, переглянутих телепередач, кінофільмів і вигаданих студентами ситуацій та персонажів, проведенням вікторин, конкурсів, творчих робіт змагального характеру тощо. Навчальні ігри доцільно застосовувати в різних формах організації навчання (лекційне, семінарське, практичне або індивідуальне заняття).

Одним із методів формування у студентів позитивного ставлення до формування пізнавальної активності молодших школярів є змагання, за допомогою якого майбутні учителі початкових класів переживають радість від своїх досягнень, поліпшують навчальні результати, поглиблюють діагностичні вміння тощо.

Варто зазначити, що змагання різних груп має певні переваги: воно об'єднує колектив, стимулює студентів ретельніше й оригінальніше знаходити відповідний матеріал. З урахуванням цього, важливо чітко продумати сценарій

змагання, оскільки непродумане, формальне змагання негативно впливає на студентів та їх ставлення до навчання.

У нашій магістерській роботі послуговуємося запропонованими методами мотивації та стимулювання студентів, оскільки вважаємо їх ефективними у формуванні позитивного ставлення до розвитку пізнавальної активності молодших школярів, вони перетворюють майбутніх учителів початкової школи із об'єктів на активних суб'єктів навчання.

Отже, нами визначено зовнішні й внутрішні чинники, що впливають на мотиваційну готовність майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ». Виокремлено основні складники формування у майбутніх фахівців позитивного ставлення до означеного виду діяльності, а також розкрито особливості мотивації та стимулювання майбутніх учителів початкової школи до вивчення методик формування пізнавальної активності учнів. Ефективними серед них є створення ситуації успіху, підтримання інтересу під час викладання, а також особистий приклад педагога, проведення навчальних дискусій, дидактичних і навчально-пізнавальних ігор, розважально-пізнавальних програм. Основними ознаками, що свідчать про готовність студентів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» є їхнє позитивне ставлення та вміння його здійснювати.

Для обґрунтування другої педагогічної умови – суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача і студентів на лекційних та практичних заняттях – вважаємо за необхідне розкрити сутність і зміст поняття «суб'єкт».

Зокрема, у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» (за ред. В. Бусела) «суб'єкт» визначено як «істота, здатна до пізнання навколишнього світу, об'єктивної дійсності, цілеспрямованої діяльності» [4, с. 1408].

Суб'єкт-суб'єктний характер стосунків викладача і студента є «запорукою збереження індивідуальності студента, його унікальності,

різномірності й різноплановості у здібностях, можливостях, інтересах, потребах» [44].

У «Психологічній енциклопедії» (за ред. О. Степанова) поняття «суб'єкт» подано як «конкретний індивід або соціальна спільнота, що володіє свідомістю, волею і здатна цілеспрямовано перетворювати дійсність і себе» [41]. Водночас зазначається, що перетворення індивіда на суб'єкта відбувається шляхом взаємодії з іншими людьми, спільної діяльності.

У процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів до означеного виду діагностичної діяльності на основі суб'єкт-суб'єктового підходу вся система здобуття освіти зорієнтована на особистість студентів і проектується таким чином, що їхня діяльність, досвід, світогляд, навчальні та позааудиторні інтереси, здібності враховуються під час організації освітнього процесу.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальної активності молодших школярів є своєрідним «зануренням» студентів у ситуації педагогічної взаємодії, в яких інтенсивно розвиваються особистісні якості, а потім реалізуються в подальшій професійній діяльності. Відтак, майбутній учитель початкових класів є не лише об'єктом педагогічного впливу, а й суб'єктом власної професійної діяльності. За цих умов зміст навчання стає загальним об'єктом пізнавальної активності: викладач ставить проблему, обговорює її зі студентами, планує й організовує спільну дослідницьку діяльність, а студенти її вирішують, оцінюють отримані результати, визначають подальші перспективи.

Доцільним є, на нашу думку, застосування на заняттях таких продуктивних освітніх технологій, як: проектна діяльність (із застосуванням Інтернет-технологій); рольові та ділові ігри. Зупинимося детальніше на характеристиці портфоліо студента. Портфоліо – це папка робочої документації, яка відображає результати навчальної діяльності студентів щодо оволодіння знаннями, сформованими вміннями і навичками здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів за певний період часу

(розроблені анкети, тести, питання для бесіди, малюнки школярів, підбір ефективної методики формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ» тощо). Робота над портфоліо активізує розвиток творчої ініціативи, формує критичну думку, дозволяє здійснювати самооцінку діяльності, сприяє підвищенню рівня практичного володіння педагогічною діагностикою. Проектна діяльність дає змогу «розгорнути» проблему, розглянути її з усіх точок зору, залучаючи інформацію з різних сторін, застосувати отримані результати в професійній діяльності. Розвитку рефлексії, науково-практичного мислення і навичок публічного виступу сприяють також інформаційні технології (форум, блог, онлайн-відеоконференції). Ігрові технології (етюди, ділові та рольові ігри, вправи, тренінги, розв'язування педагогічних ситуацій та задач) дозволяють студентам максимально «розкритися», виявити свої потенційні можливості, подолати психологічні бар'єри, пов'язані з невпевненістю в собі, власних силах і можливостях, дозволяють відчувати себе незалежною особистістю, здатною діяти і творити в будь-якій нестандартній ситуації.

Застосування тренінгових технологій («колективна розповідь», «домалюй», «портрет», «взаємне інтерв'ю») уможливорює створювати довірливі стосунки. Означені технології побудовані в діалоговій формі з обов'язковим включенням рефлексивної діяльності, наданням кожному учаснику змоги проявити свою активність. Наприклад, вправа «Рефлексія» допомагає студентам оцінювати себе, результати своєї діяльності. Зміст прикладів для програвання зазвичай пропонується не лише викладачем, але й студентами з власної життєвої та професійної практики, що особливо важливо для розвитку суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Суб'єкт-суб'єктний підхід у підготовці майбутніх фахівців до здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів дає змогу студентам бути активними суб'єктами педагогічної взаємодії, здатними самостійно організовувати діагностичну діяльність, зокрема щодо формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти.

Вважаємо, що для підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти, традиційні форми мають бути урізноманітнені елементами інтерактивних технологій. Професійна підготовка, що здійснюється за умов застосування інтерактивних технологій, прискорює засвоєння тих знань, які здобувають студенти під час лекційних і практичних занять, адже у системі «викладач-студент» – «студент-викладач» – «студент-студент» «розвивається база знань певного соціуму (групи, потоку) у вигляді дидактичного особистісного новоутворення (кожний доповнює і збагачує кожного)» .

Означена друга педагогічна умова: суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і студентів на лекційних та практичних заняттях, яка передбачає рівноправну взаємодію, дозволяє підвищити мотивацію студентів до навчання; активізує їх мислення; руйнує психологічні бар'єри між студентом і викладачем; сприяє розвитку особистісних якостей, творчих здібностей, прагнення до співпраці та соціальної активності.

Педагогічний потенціал суб'єкт-суб'єктної взаємодії відкриває широкі перспективи для вдосконалення всієї системи освіти, поглиблення професіоналізму викладача, формування нової концепції взаємодії «викладач і студент».

Показниками ефективності впровадження суб'єкт-суб'єктного підходу до підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальної активності молодших школярів є виявлення таких особистісних ознак, як: цілеспрямованість у досягненні професійних успіхів; позитивна мотивація; усвідомлена активність у навчальній, науково-дослідній діяльності; самостійність і академічна мобільність, ініціативність; здатність до продукування нових ідей, створення нового діагностичного інструментарію для роботи з учнями молодшого шкільного віку; готовність до формування пізнавальної активності молодших школярів, усвідомлення значення вищезазначеного для успішної професійної діяльності.

Варто зауважити, що на думку, О. Савченко, «стимулювання різних форм пізнавальної активності на заняттях ... сприяють суб'єктності учіння, готують студентів до навчального діалогу з викладачем й одногрупниками. Зокрема, Н. Кузьміна вважає, що пріоритетною ознакою педагогічної кваліфікації стало не стільки знання свого предмета, скільки вміння навчити, викликати інтерес до знань, сформувані певні риси особистості і характеру [39].

Отже, другу педагогічну умову: суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і студентів на лекційних та практичних заняттях охарактеризовано як одну із пріоритетних педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до означеної діяльності, основу особистісно-професійного розвитку.

Наступною педагогічною умовою, яка безпосередньо впливає на оволодіння майбутніми учителями початкових класів знаннями, вміннями і навичками є упровадження інтерактивних методів і форм у зміст підготовки майбутніх педагогів до означеного виду діяльності.

З метою вдосконалення професійної підготовки студентів означеного фаху нами здійснено аналіз змісту навчальних дисциплін «Сучасній урок інтегрованого навчання НУШ», «Проектно-дослідницька робота з природознавства в початковій школі», до яких пропонуємо включити знання і вміння, навички щодо підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальної активності молодших школярів на уроках «Я досліджую світ».

Зміст підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальної активності молодших школярів забезпечується організаційним формами навчання. Освітній процес здійснюється за такими формами, як: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Основними видами навчальних занять є: лекція, семінарське, практичне, лабораторне, індивідуальне заняття, консультація.

З метою зацікавлення майбутніх педагогів до вивчення означеної проблеми застосовуються різноманітні види робіт на лекції. Актуальним є «дослідження на лекції», тобто під час певного її етапу (на початку або під час

розгляду нових проблем, понять, ідей) студентам пропонуються для самостійного обмірковування і письмової відповіді запитання, які були ще нерозкритим на лекції. На таке дослідження варто відводити до 10 хвилин. Водночас необхідно враховувати, що студенти отримують інформацію з різних джерел і здатні до власних продуктивних умовиводів, що підвищує інтерес до того, що саме повідомляє лектор. Варто зазначити, що таке завдання можуть виконувати не всі, а лише бажаючі, зазвичай, такі завдання виконують усі студенти, оскільки вони зацікавлені в отриманні високих балів.

Для вдосконалення набутих знань під час лекційних занять на семінарах студенти мають змогу розробляти анкети, методики формування пізнавальної активності молодших школярів та застосовувати їх на практиці. Результативними є такі види семінарів, як: семінар-бесіда, семінар з елементами індивідуальної та групової роботи, семінар із прослуховуванням доповідей або рефератів, семінар із елементами дискусії, семінар-диспут, семінар-діалог, семінар-конференція тощо.

Екскурсії до школи дають змогу майбутнім педагогам реалізовувати набуті теоретичні знання та вміння на практиці. Живе спілкування з учнями, вчителями стимулюють їх до подальшого засвоєння методики формування пізнавальної активності молодших школярів. Звичайно, ці форми підготовки не можуть застосовуватися щоденно, однак хоча б один-два рази кожного місяця доцільно організовувати такі екскурсії.

На нашу думку, студентів необхідно навчати дотримуватися вимог до складання опитувальників, анкет і тестів, продуктивно проводити інтерв'ю, аналізувати отримані результати.

Особливого значення для формування умінь і навичок у майбутніх фахівців надаємо експериментальним дослідженням і творчим завданням, серед яких є: самостійні пошуки, опитувальників, анкет, тестів, підготовка рефератів, доповідей та інші завдання, результати яких студенти доповідають на конференціях. Цінними у підготовці майбутніх учителів початкових класів є

диспути, дискусії, які використовуються як форма, так і метод підготовки, що вводять студентів у ситуацію колективного наукового дослідження.

Зауважуємо, що крім традиційних методів підготовки майбутніх педагогів, нами використано методи інтерактивного навчання. Серед яких зосереджуємо увагу на ігрових (гра-подорож у «Країну Пізнайко»; проєктувально-дослідницькі ігри «Якби я був дослідником»); аукціони знань, вікторини та конкурси; складання ребусів і шарад; методах співпраці: робота в парах, групах (обмін думками і досвідом, ділові суперечки, вибір варіанту рішення завдання, постановка питань і проблем, конкурси, проведення дискусій, дебатів); створення проблемних ситуацій; виконання творчих завдань (сторітелінг, малюнок, творчі завдання і вправи); «мозкова атака». Ці методи сприяли розвитку творчого мислення студентів, формуванню в них діагностичних умінь і навичок, стимулюванню та підвищенню інтересу до здійснення означеної діяльності. Зазначаємо, що лекція, дослідницька, ділова гра, дискусія і диспут можуть використовуватися як форма, так і метод навчання, залежно від того, яке місце займають в освітньому процесі.

Окрім інтерактивних методів навчання, застосовували також інформаційні, мультимедійні технології, що об'єднують текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію для вирішення професійних завдань. Інтернет, розвиток дистанційної форми навчання студентів».

Отже, нами встановлено, що впровадження інтерактивних форм і методів у зміст підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» є сукупністю педагогічних умов, що уможлиблює розглядати професійну підготовку як цілісний процес, спрямований на формування готовності до означеної діяльності. Зазначено, що підготовка майбутніх педагогів здійснюється за навчальним планом, який охоплює психолого-педагогічну, фахову і методичну підготовку. До ефективних форм підготовки відносимо лекційні, семінарські, практичні та індивідуальні заняття на базі ЗВО, самостійну роботу, педагогічну практику, контрольні заходи, студентську

проблемну групу у лабораторії початкової освіти НУШ на базі факультету педагогічної освіти та соціальної роботи ВНУ імені Лесі Українки.

Визначено, що застосування методів підготовки (організація та самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання і мотивація навчальної діяльності; контроль, самоконтроль і взаємоконтроль за навчально-пізнавальною діяльністю; бінарні; методи інтерактивного навчання; застосування педагогічних вправ і ситуацій, творчих, дослідницьких і ділових ігор) уможливорює ефективну підготовку майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ».

2.3. Аналіз результатів експерименту

Ефективність розроблених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктними технологіями (на прикладі курсу «Я досліджую світ»), охарактеризованих у попередньому розділі, відображали результати проведеного дослідження. Вони ґрунтувалися на методиці формувального експерименту, сутність якого полягала в тому, що педагогічні умови вводилися поетапно, вносилися певні корективи з метою вдосконалення підготовки майбутніх фахівців до формування пізнавальної активності молодших школярів (на прикладі курсу «Я досліджую світ»).

Засобами вимірювання динаміки сформованості готовності майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктними технологіями за мотиваційним компонентом були: психолого-педагогічне спостереження, бесіди, анкетування, тестування, що дали змогу встановити їхню професійну спрямованість, з'ясувати зовнішню та внутрішню мотивацію на засвоєння знань, умінь і навичок.

Визначення стану готовності майбутніх педагогів до пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти за змістовим компонентом здійснювалося за допомогою опитування, тестування, виконання практичних завдань, самостійної роботи, написання курсових робіт за означеною проблемою, що вимагало від них активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Зміни, що відбувались у стані готовності майбутніх фахівців за операційним компонентом, проаналізовано на основі виконаних проблемно-пошукових, дослідницьких завдань, що передбачались під час педагогічної практики, успішності засвоєння предметів психолого-педагогічного циклу, а саме навчальних дисциплін «Основи педагогічних досліджень», а також їх участь у роботі студентської проблемної групи. Психолого-педагогічне спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне та писемне опитування, поточний контроль і аналіз результатів практичної діяльності, рефлексивна схема дозволили об'єктивно оцінити стан готовності студентів до формування пізнавальної активності молодших школярів за контрольно-коригувальним і рефлексивним компонентами.

Стан готовності студентів експериментальних груп за мотиваційним компонентом упродовж формувального експерименту мав значні позитивні зрушення, зокрема на початку експерименту творчий рівень мали 1,9%, а після завершення – 25,1%, таким чином приріст становив 23,5%, що свідчить про ефективність запропонованої нами педагогічної умови, а саме формування у майбутніх учителів початкових класів позитивного ставлення до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів.

Аналізуючи отримані дані, можемо стверджувати, що стан готовності студентів ЕГ до здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів за мотиваційним компонентом був вищим, ніж у КГ: репродуктивний рівень – 10,2% (ЕГ) проти 52,6% (КГ); продуктивний – 36,9% (ЕГ) проти 28% (КГ); продуктивно-творчий – 28,8% (ЕГ) проти 11,3% (КГ); творчий – 24,1% (ЕГ) проти 8,1% (КГ).

У табл. 2.3 подаємо динаміку сформованості готовності майбутніх фахівців КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за мотиваційним компонентом, у %).

Таблиця 2.3

Динаміка сформованості готовності студентів КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за мотиваційним компонентом, у %)

Рівні	Констатувальний етап		Контрольний етап	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Репродуктивний	72,5	75,9	52,6	10,2
Продуктивний	21,0	19,8	28,0	36,9
Продуктивно-творчий	3,8	2,7	11,3	28,8
Творчий	2,7	1,6	8,1	24,1

Отримані результати сформованості готовності майбутніх фахівців до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за мотиваційним компонентом) засвідчують його вплив на розвиток змістового й операційного компонентів. Оскільки, у студентів ЕГ зафіксовано вищий відсоток мотиваційної спрямованості до здійснення означеного виду діяльності, тому й змістовий і операційний компоненти є вищими у студентів ЕГ, ніж у КГ.

Дані, подані у таблиці, засвідчують, що на початковому етапі експерименту творчий рівень сформованості готовності мали 1,1% студентів ЕГ, а після закінчення експерименту – 20,8%. З кожним навчальним роком кількість осіб, які мали репродуктивний рівень готовності, зменшувався, натомість збільшувались показники продуктивного, продуктивно-творчого і творчого рівнів за рахунок включення теоретичних знань про формування пізнавальної активності молодших школярів до змісту навчальних курсів, а також залучення майбутніх учителів до роботи студентської проблемної групи.

Результати засвідчили недостатню готовність студентів контрольних

груп до здійснення формування пізнавальної активності молодших школярів. Це пояснюється тим, що професійна підготовка відбувалася за традиційною програмою й не передбачала додаткових завдань. Відповідно суттєві зміни відбулися у студентів контрольних груп на II, IV курсах. Варто зазначити, що хоча й відбулися незначні позитивні зміни у готовності майбутніх фахівців до формування пізнавальної активності молодших школярів за змістовим компонентом у КГ, але вважаємо, що це відбулося за рахунок того, що на III–IV курсах 19% студентів навчалися за індивідуальним графіком й працювали в школі за фахом, що спонукало їх до безпосередньої діагностичної діяльності у процесі роботи з учнями. У табл. 2.4. подаємо динаміку сформованості готовності майбутніх фахівців КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за змістовим компонентом, у %).

Таблиця 2.4

Динаміка сформованості готовності студентів КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за змістовим компонентом, у %)

Рівні	Констатувальний етап		Контрольний етап	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Репродуктивний	80,6	84,0	60,2	12,3
Продуктивний	14,5	12,8	22,0	36,4
Продуктивно-творчий	3,2	2,1	10,3	30,5
Творчий	1,7	1,1	7,5	20,8

Готовність майбутніх фахівців до означеної діяльності за операційним компонентом у контрольних групах як на початку, так і в кінці експерименту знаходилась на досить низькому рівні.

Творчий рівень готовності студентів контрольних груп за операційним компонентом на кінець експерименту зріс на 7%, хоча на початку експерименту до нього не було зараховано жодного студента, а репродуктивний рівень

знизився до 66,1% від 87,1%, але все ж таки значна кількість студентів не була готова до формування пізнавальної активності молодших школярів, що доводить необхідність цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів до означеної діяльності.

Суттєва різниця спостерігається у студентів експериментальних груп щодо динаміки їхньої готовності до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти за операційним компонентом.

Аналізуючи зміни у стані готовності майбутніх педагогів до формування пізнавальної активності молодших школярів за операційним компонентом, поданих у таблиці, підтверджують їх позитивну динаміку у ЕГ. Так, на початку експерименту до творчого рівня не було віднесено жодного студента, аналогічно як і в КГ, але після впровадження розроблених нами педагогічних умов на кінець навчання у ЕГ віднесено 19,3%. Особливе значення у підготовці майбутніх фахівців до формування пізнавальної активності молодших школярів за операційним компонентом віддаємо педагогічній практиці та діяльності студентської проблемної групи в лабораторії НУШ. Дані таблиці засвідчують значну різницю у КГ і ЕГ щодо сформованості у майбутніх учителів початкової школи операційного компоненту до та після експерименту. Якщо порівняти творчий рівень, то на початку експерименту як у КГ так і ЕГ не було віднесено жодного студента, але вже після формувального етапу експерименту у КГ до творчого рівня віднесено 7 % студентів, а у ЕГ – 19,3%, що на 12,3% більше ніж у КГ. У табл. 2.5 подаємо динаміку сформованості готовності майбутніх фахівців КГ і ЕГ до формування пізнавальної активності молодших школярів (за операційним компонентом, у %).

Таблиця 2.5

Динаміка сформованості готовності студентів КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за операційним компонентом, у %)

Рівні	Констатувальний етап	Контрольний етап
-------	----------------------	------------------

	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Репродуктивний	87,1	86,1	66,1	12,3
Продуктивний	11,3	11,8	19,4	35,8
Продуктивно-творчий	1,6	2,1	7,5	32,6
Творчий	0,0	0,0	7,0	19,3

Сформованість готовності майбутніх педагогів до формування пізнавальної активності молодших школярів за контрольно-коригувальним компонентом, як у КГ, так і ЕГ після формувального експерименту спостерігаються позитивні зміни.

Зокрема, на початку експерименту у КГ на репродуктивному рівні знаходилось 85,5% студентів, після експерименту – 69,9%, на продуктивному – 12,9% на відміну від 14,5%, на продуктивно-творчому – 1,6% на відміну від 7,5%, на творчому рівні на початку експерименту не було зараховано жодного студента на відміну від 7,5% після формувального етапу експерименту. У студентів ЕГ після закінчення експерименту показники були вищі, ніж у КГ, хоча на початку експерименту, у КГ і ЕГ були рівнозначні. Так, репродуктивний рівень студентів ЕГ на початку експерименту був 86,6%, після завершення став 11,8%, продуктивний рівень мали 11,2% на відміну від 36,8%, продуктивно-творчий – 2,2% на відміну від 33,2%, творчого на початку експерименту не мав жоден студент на відміну від 18,2% після формувального експерименту.

У табл. 2.6 подаємо динаміку сформованості готовності майбутніх фахівців КГ і ЕГ до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів учнів (за контрольно-коригувальним компонентом, у %).

Таблиця 2.6

Динаміка сформованості готовності студентів КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за контрольно-коригувальним компонентом, у %)

Рівні	Констатувальний етап		Контрольний етап	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Репродуктивний	85,5	86,6	69,9	11,8
Продуктивний	12,9	11,2	14,5	36,9
Продуктивно-творчий	1,6	2,1	8,1	33,1
Творчий	0,0	0,0	7,5	18,2

Аналіз динаміки готовності студентів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти за рефлексивним компонентом засвідчив, що студенти контрольних груп (61,3%) відчують труднощі під час аналізу, оцінювання та порівняння власних досягнень із існуючими стандартами, досягненнями інших студентів здійснювати самоспостереження, самоаналіз, саморефлексію.

Дані гістограми 3.16 підтверджують низький рівень здатності здійснювати самоаналіз і самооцінку готовності студентів КГ до здійснення означеного виду діяльності. Репродуктивний рівень на кінець навчання понизився від 80,1% до 61,3%, продуктивний зріс із 16,7% до 22,6%, продуктивно-творчий – з 2,1% до 8,6% і творчий з 1,1% до 7,5%.

На репродуктивному рівні готовності за рефлексивним компонентом після завершення навчання знаходяться 9,6% студентів ЕГ, що на 67,4% нижче ніж на початку експерименту, на продуктивному рівні 22,5% порівняно із 17,6% на початку експерименту, до продуктивно-творчого рівня віднесено 36,9% порівняно із 3,8%, а також творчий рівень мають 31% порівняно із 1,6% .

Відповідно до даних таблиці репродуктивний рівень готовності майбутніх педагогів до формування пізнавальної активності молодших школярів за рефлексивним компонентом у ЕГ зменшився з 77% на I курсі до 46% на II курсі, із 46% до 25,1% на III курсі та до 9,6% на IV курсі.

Відтак, одержані результати засвідчили, що з кожним навчальним роком репродуктивний рівень готовності студентів за рефлексивним компонентом

зменшувався, натомість зростали продуктивний, продуктивно-творчий та творчий рівні за рахунок розвитку рефлексивних умінь, застосування самоаналізу, самооцінки та саморефлексії діагностичної діяльності.

У табл. 2.7 подаємо динаміку сформованості готовності майбутніх фахівців КГ і ЕГ до формування пізнавальної активності молодших школярів (за рефлексивним компонентом, у %).

Таблиця 2.7

Динаміка сформованості готовності студентів КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (за рефлексивним компонентом, у %)

Рівні	Констатувальний етап		Контрольний етап	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Репродуктивний	80,1	77,0	61,3	9,6
Продуктивний	16,7	17,6	22,6	22,5
Продуктивно-творчий	2,1	3,8	8,6	36,9
Творчий	1,1	1,6	7,5	31,0

Спостерігалися значні позитивні зміни у студентів ЕГ після формувального етапу експерименту, на відміну від студентів КГ (за рефлексивним компонентом). Згідно з отриманими результатами загальний стан готовності майбутніх фахівців КГ і ЕГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на контрольному етапі експерименту зріс. На репродуктивному рівні у КГ знаходяться 61,8% студентів, що на 19,4% менше, ніж на констатувальному етапі, у ЕГ - 11,2%, що на 70,6% менше, ніж на констатувальному етапі; на продуктивному рівні (КГ) - 21,5% на відміну від 15,1% на початку експерименту, у ЕГ - 33,7% на противагу 14,4% на початку експерименту; продуктивно-творчий рівень мають 9,1% студентів КГ та 32,6% ЕГ; творчий - (КГ) - 7,5%, ЕГ - 22,5% (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Стан готовності майбутніх учителів початкових класів до пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти (у%)

Рівні	Констатувальний етап	Контрольний етап
Репродуктивний	61,8	11,2
Продуктивний	21,5	33,7
Продуктивно-творчий	9,1	32,6
Творчий	7,5	22,5

У табл. 2.9 подаємо динаміку готовності майбутніх фахівців ЕГ і КГ до формування пізнавальної активності молодших школярів до і після експерименту.

Таблиця 2.9

Динаміка готовності студентів ЕГ і КГ до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти, у %

Рівні	Констатувальний етап		Контрольний етап	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Репродуктивний	81,1	81,8	61,8	11,2
Продуктивний	15,1	14,4	21,5	33,7
Продуктивно-творчий	2,7	2,7	9,2	32,6
Творчий	1,1	1,1	7,5	22,5

Отже, одержані результати педагогічного експерименту підтвердили й довели ефективність розроблених педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності.

ВИСНОВКИ

Теоретичне та експериментальне вирішення проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності на уроках «Я досліджую світ» дало підстави для таких висновків:

1. Проаналізовано базові поняття дослідження. Професійну підготовку майбутніх учителів початкових класів подано як організований і систематичний процес формування комплексу особистісно-професійних якостей, що охоплюють професійні знання, вміння та навички, загальну, професійну і фахову компетентність, які мають бути сформовані під час здобуття освіти у ЗВО. Формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності визначено як сукупність взаємопов'язаних дій, методів, прийомів і засобів, спрямованих на виявлення стану та рівнів сформованості пізнавальної активності здобувачів початкової освіти, а також прогнозування результатів їхньої навченості, вихованості, створення сприятливих умов для цього. Уточнено теоретичну сутність поняття «готовність майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ»», яке подається як результат підготовки, що характеризується сформованістю відповідних знань, умінь і навичок, здатністю добирати, розробляти та застосовувати методики, прогнозувати перспективи, здійснювати педагогічну підтримку пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти, формування пізнавальних інтересів молодших школярів.

2. Розкрито роль проєктної технології в освіньому процесі НУШ.

3. Визначено етапи і методику проведення експерименту, критерії, показники та рівні підготовки майбутніх учителів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності у ЗВО.

4. Обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти засобами проєктної діяльності, які охоплюють: позитивне ставлення до

розвитку пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти та формування стійкої потреби в саморозвитку, самовдосконаленні та самоактуалізації здобувачів вищої освіти; суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і студентів на лекційних та практичних заняттях; упровадження інтерактивних методів і форм у зміст підготовки майбутніх фахівців до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ» засобами проєктної діяльності. Для реалізації першої умови визначено основні складники розвитку у майбутніх учителів початкової школи фахівців позитивної мотивації до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти на уроках «Я досліджую світ». Для реалізації другої умови охарактеризовано позицію науково-педагогічного працівника у процесі здійснення суб'єкт-суб'єктного підходу до підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування пізнавальних інтересів здобувачів початкової освіти, що характеризується ціннісним ставленням до особистісно-професійного зростання майбутніх педагогів. Обґрунтовано суб'єктну позицію студентів у процесі педагогічної взаємодії з викладачем, що передбачає цілеспрямованість, активність, академічну мобільність, самостійність, креативність, готовність до здійснення діагностичної діяльності. Забезпечення третьої педагогічної умови можливе шляхом оновлення та розширення змістового наповнення освітніх компонентів діагностичними знаннями, вміннями і навичками («Сучасний інтегрований урок в НУШ», «Проектно-дослідницька робота з природознавства у початковій школі»). Встановлено, що ефективними формами підготовки майбутніх учителів початкових класів до означеної діяльності є традиційні (лекційні, семінарські, практичні заняття, індивідуальна і самостійна робота) та інтерактивні (дискусії, інтерактивні лекції, робота в парах, малих групах, круглі столи, майстер-класи, тренінги, діяльність у студентській проблемній групі). Відповідно методами визначено навчально-пізнавальні, ділові ігри, диспути, моделювання педагогічних ситуацій, розв'язання педагогічних задач, аукціони знань; засобами – форум, блог, електронний кейс.

Ефективність педагогічних умов доведено експериментально, про що свідчить позитивна динаміка якісних і кількісних показників сформованості компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів до означеного виду діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Перспективними для наукового пошуку є підбір та апробація ефективних методів формування дослідницьких умінь у здобувачів початкової освіти під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів : дис. д-ра пед. наук : 13.00.01 / Ін-т педагогіки АПН України. К., 1998. 380 с.
2. Буднік С. В., Колосок А. М. Акваріуміст-початківець : навч. посіб. Вид. 3-тє, випр. та доповн. Луцьк : Вежа – Друк, 2018. 180 с.
3. Бузько В. Л. Наступність у формуванні пізнавального інтересу до фізики учнів початкової та основної школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. К. Винниченка. Кіровоград, 2014. 20 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
5. Вікторенко І. Л. Формування пізнавальної активності молодших школярів у процесі організації їх спілкування з батьками : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.09 / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х., 2002. 20 с.
6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Вид. 3-тє, випр. й допов. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 398 с.
7. Волкова Н. П. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2006. 432 с.
8. Гуревич Р. С. Веб-квест як інноваційна технологія навчання у вищій і середній школі / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія // *Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2011. Ч. 1. Вип. 21(232). С. 36–45. (Серія : Педагогічні науки).
9. Гусак П. М. Теорія і технологія диференційованого навчання майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. К., 1999. 37 с.
10. Державний стандарт початкової загальної освіти. URL : <http://old.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/> (дата звернення: 01.09.24).

11. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія / Житомирський держ. педагогічний ун-т ім. Івана Франка. Житомир, 2003. 192 с.
12. Енциклопедія освіти / АПН України / голов. ред. В. Г. Кремінь ; чл. редкол.: І. Д. Бех, Н. М. Бібік, В. Ю. Биков, В. І. Бондар, М. Б. Євтух, І. А. Зязюн [та ін.]. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1036 с.
13. Закон України «Про вищу освіту» 01.07.2014 № 1556-VII URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 16.03.24).
14. Захарійчук М. Д. Педагогічні спостереження як компонент професійного розвитку вчителя початкових класів у системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Київ. міськ. пед. ун-т ім. Б. Грінченка. К., 2004. 215 с.
15. Збірник нормативно-правових документів з питань вищої освіти / уклад. Т. Д. Іщенко, Н. А. Демешкант, Л. Л. Білан, М. П. Хоменко. К. : Аграрна освіта, 2006. 365 с.
16. Калініченко А. В. Мотивація та мотиваційний процес: сутність та поняття / *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. Вип. 42. С. 417–420 : URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vetp_2013_42_72.pdf (дата звернення: 06.09.24).
17. Кіліченко О. І. Підготовка майбутнього вчителя до педагогічної взаємодії з учнями молодшого шкільного віку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. К., 1997. 24 с.
18. Кловак Г. Т. Підготовка майбутнього вчителя-дослідника: теорія і практика: монографія. К. : Науковий світ, 2004. 318 с.
19. Коберник Г. І. Стимулювання навчально-пізнавальної активності молодших школярів в умовах диференційованого навчання : (на матеріалі уроків математики) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / УДПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1995. 232 с.
20. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова : монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2009. 375 с.

21. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій : теоретико-методичні аспекти : монографія. Умань : Софія, 2008. 332 с.
22. Коржова Л. С. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень: автореф. дис. ... канд. пед. наук ; Криворізь. держ. пед. ун-т. Кривий Ріг, 2002. 23 с.
23. Коробко С. Робота психолога з молодшими школярами : метод. посіб. / за ред. акад. С. Д. Максименка. К. : Літера, 2006. 414, [1] с.
24. Красильник Ю. С. Професійна підготовка викладача вищого закладу освіти як педагогічна проблема. *Вісн. нац. техн. ун-ту України «Київський політехнічний інститут» : Філософія. Психологія. Педагогіка.* 07/2007. № 3 часть 1. С. 53–57.
25. Кузнецова Т. Мотивація навчання. *Нова педагогічна думка.* 2013. №1/ Ч. 2. С. 37–39. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npd_2013_1.2_10.pdf (дата звернення: 15.07.24).
26. Ключова Т. М. Реалізація принципу наочності на уроках у початковій школі засобами інформаційних технологій навчання / Т. М. Ключова // *Таврійський вісник освіти.* – 2013. – № 3. – С. 10–16.
27. Литвиненко С. А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Рівнен. держ. гуманітарний ун-т. Рівне, 2005. 443 с.
28. Литвинюк Л. В. Педагогічне стимулювання професійного зростання вчителів загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2007. 21 с.
29. Мартиненко С. М. Діагностична діяльність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: [монографія] / С. М. Мартиненко. – К. : КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. – 434с.
30. Назарець Л. М. Пізнавальний інтерес у контексті мотивації навчально-пізнавальної діяльності. *Наукові записи.* Острог, 2003. Вип. 4. С. 81–91.

- 31.Новик І. М. Особливості мотивації майбутніх учителів початкових класів до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів. *Теоретичний і науково-методичний часопис «Вища освіта України»*. 2013. №3 (дод. 2). С. 221–224. (Галузь пед. та філос. науки)
- 32.Новик І. М. Використання web-квестів у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів до діагностичного супроводу розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»*. Дод. 1 до Вип. 35, Том VI (57)
- 34.Остряньська О. А. Формування комплексних педагогічних умінь у майбутніх учителів початкових класів : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2002. 281с.
35. Пометун О. І. Підготовка вчителів початкових класів : інтерактивні технології у ВНЗ .Умань : РВЦ «Софія», 2007. 66 с.
- 36.Практикум з педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. вид. 3-те, перероб. і доп. К. : «Центр навчальної літератури», 2004. 464 с.
37. Прошкуратова Т. Практична підготовка студентів – одне з найголовніших завдань педагогічної освіти . *Рідна школа*. 2013. № 10. С. 47–49.
- 38.Пушкарьова Т. Е. Дидактичні умови організації особистісно орієнтованої навчально-пізнавальної діяльності шестирічних учнів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09 / Ін-т педагогіки НАПН України. К., 2010. 259 с.
39. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів. *Початкова школа*. 2000. № 7. С. 1–4.
40. Сорока О. В. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій : теоретико-методичні основи : монографія. Тернопіль : Астон, 2015. 350 с.
- 41.Сучасний тлумачний словник української мови: 60000 слів / за заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. Х. : ВД «ШКОЛА», 2009. 832 с.
- 42.Ткаченко О. Г., В. О. Сухомлинський про засоби стимулювання навчання й виховання учнів : обзорная информация . О. Г. Ткаченко *Теорія та методика*

навчання та виховання : зб. наук. пр. / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х. : [б. в.], 2008. Вип. 21. С. 143–147.

43. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 класи, 3-4 класи. Київ : Світич, 2019. 336 с.

44. Український педагогічний словник / авт.-уклад. С. У. Гончаренко. К. : Либідь, 1997. 374 с.

45. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. К. : Академвидав, 2014. 454 с.

46. Форостюк Т. Наступність і перспективність у використанні гри як засобу формування інтересу дитини до навчальної діяльності. *Гуманітарний вісник*. Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 14. С. 251–254.

47. Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: колективна монографія / Н.М. Бібік, М.С. Вашуленко, В.О. Мартиненко. К.: Педагогічна думка, 2014. – 346 с.

48. Хомич Л. О. Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів : дис... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 1998. 443 с.

49. Хомуленко Т. Б. Стиль сімейного виховання як чинник розвитку пізнавального інтересу молодших школярів : монографія. Х. : ХНПУ, 2011. 172 с..

50. Хоружа Л. Л. Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ін-т педагогіки АПН України. К., 2004. 412 с.

Проект на тему «Акваріумні риби»

Мета: вдосконалити знання про акваріумних риб.

Завдання: детально опрацювати види акваріумних риб.

Обладнання: мішечки, картки, олівці, альбом.

Учасники: учні 3 класу.

Хід проекту

1. Вправа «Креативний діалог та розповідь».

Вчитель ділить учнів на дві групи та роздає картки з зображеннями. На картинках першої групи буде зображено чистий акваріум та щасливих рибок, а в іншій групі – навпаки. Дітям потрібно від імені зображених героїв розповісти про свій стан, самопочуття та ставлення до них господаря. За допомогою цієї вправи діти зрозуміють наскільки є важливий догляд за рибками.

2. Вправа «Склади пазли».

Учитель пропонує дітям у парі зібрати пазли риб різних видів : «Які проживають в акваріумах» та «Які не проживають в акваріумах».

Учні повинні поміркувати та відповісти на запитання, поговорити та порівняти свою рибку.

- Який зовнішній вигляд має?
- Де живе?
- Чим харчується?

Потім учні повинні із цеглинок LEGO чи інших предметів викласти образ цієї рибки.

3. Вправа «Чарівний мішечок».

Вчитель ділить учнів на групи та кожній групі дає мішечок з буквами з яких вони повинні скласти назву однієї акваріумної рибки, після чого кожна група повинна представити малюнок, якою вони уявляють цю рибку.

4. Цікаві факти про акваріумні рибки.

1. Золоті рибки неймовірно живучі. Здатні витримувати дуже низькі температура – аж до 0 градусів. За сприятливих умов золота рибка може жити до 30-40 років. Наразі рекорд належить англійській золотій рибці Тіш, яка прожила 43 роки.

1. Рибки GloFish, які здатні світитись при певному освітленні, вивели штучно завдяки генам медузи та корала.
2. Хижі піранії при сильному ударі чи різкому звуку завалюються на бік, опускаються на дно і прикидаються мертвими.
3. Напевно найдивніша рибка в акваріумі мулистий стрибун – більше нагадує земноводних, ніж риб. Може вистрибати з поверхні води на 30 см вгору. Очі нагадують перископ, що дозволяє оглядати поверхню водойми з-під води. Грудні плавники видозмінені і нагадують лапки, з їх допомогою він може переміщатись по суші.
4. Рибка-ніж або чорний ніж (аптеронотус) має унікальну форму тіла – у неї відсутні спинний і черевні плавники, а замість них є один довгий, що простягнувся від голови до хвоста і здатний здійснювати хвилеподібні рухи. Завдяки цьому і парі великих грудних плавців риба надзвичайно рухлива і спокійно може рухатися в будь-якому напрямку.

Висновок. За допомогою проєкту «Акваріумні рибки» діти вдосконалять та закріплять знання про акваріумних рибок. Також цікаві факти розвивають уяву та покращують знання учнів.

Проект «Вирощування авокадо в домашніх умовах»

Мета проекту: вивчення та розуміння процесу вирощування авокадо в домашніх умовах, сприяння розвитку в учнів навичок догляду за рослинами та розширення їхніх знань про рослинний світ.

Дослідники: учні 2 класу.

Об'єкт дослідження: процес вирощування авокадо в домашніх умовах.

Задання:

1. Вивчити особливості вирощування авокадо.
2. Спостерігати за ростом, розвитком та потребами авокадо у воді, світлі, теплі та інших умовах.
3. Вивчити методи боротьби з хворобами та шкідниками рослин.
4. Підготувати доповіді про вирощування авокадо.

Роль педагога для успішної реалізації проекту: педагог має за завдання надати учням необхідну інформацію про авокадо, надихнути їх на цікаві спостереження та вирощування рослин. Він також повинен стежити за процесом та надавати допомогу учням у вирішенні питань, що виникають під час дослідження.

Хід роботи

Як виростити дерево авокадо з кісточки

Авокадо – це корисний фрукт, який, найчастіше, купують влітку – так більше шансів купити стиглий плід. Він містить величезну кількість корисних речовин.

Для початку, нам потрібно купити стиглий плід. Він повинен бути темно-зеленого кольору і м'який на дотик. Якщо не можете знайти стиглий, то беріть недозрілий і покладіть його на пару днів разом з бананами і яблуками – він швидко дозріє. Коли плід буде готовий, акуратно розріжте його на дві половинки, дістаньте кісточку і промийте її під теплою водою.

Ті, хто вже коли-небудь вирощував авокадо, знають, що існує два надійних варіанти, як виростити у себе вдома таке дерево.

Варіант 1

Візьміть шило або гострий ніж і зробіть в авокадо 4 отвори по 2-3 мм, в них вставте зубочистки. Налийте в стакан відфільтровану воду і розмістіть кісточку на зубочистках так, щоб тупий край її був опущений в воду.

Кількість рідини в склянці потрібно підтримувати на одному і тому ж рівні, а також міняти раз в кілька днів. Головне - місця проколів кісточки не повинні намокати. Стакан з авокадо повинен стояти на підвіконні під променями сонця, а перший корінь ви побачите через два тижні або місяць. Коли він буде 3-4 см в довжину, дістаньте зубочистки з кісточки і пересадіть її в землю.

Варіант 2

Візьміть пластиковий або керамічний горщик з дренажними отворами на дні, засипте туди суміш землі для кімнатних рослин, піску і торфу, а потім посадіть кісточку так, щоб 2/3 її залишалися на поверхні. Поливайте саджанець кожні 2-3 дні, через кілька місяців побачите перші паростки.

Як доглядати за авокадо в горщику

Якщо ви пересаджували кісточку з води в горщик, то поставте його в тепле і світле місце. Влітку поливайте кожні 3-4 дні, а в холодну пору року – 1 раз в тиждень. У тінь рослину краще не прибирати, інакше вона буде погано розвиватися.

Не допускайте пересихання землі або самої рослини – регулярно зволожуйте ґрунт і обприскуйте саджанець. Якщо у вас в кімнаті занадто душно, то поставте поруч з горщиком зволожувач повітря.

У перші кілька місяців авокадо буде рости швидко – до 50 см, а потім зупиниться. Тоді її треба прищипнуть і повторити це, коли на пагоні буде більше 6-8 листочків. Влітку авокадо краще залишати на вулиці, але пам'ятайте, що якщо температура опуститься нижче +10°C, то обов'язково потрібно занести рослину в приміщення.

Чим підживляти авокадо в домашніх умовах

Добрива – ще один важливий етап вирощування авокадо. Влітку рослину потрібно підгодовувати 1-2 рази на місяць складами для кімнатних рослин.

Також авокадо потрібно пересаджувати: перші 5 років – щороку, а потім раз на два роки, вибираючи горщики більшого розміру.

Через 5-6 років при правильному догляді дерево почне цвісти. При появі квітів запилюйте їх – проводьте по бутонах м'яким пензликом або ватним диском. Інструмент не міняйте і повторюйте процедуру кілька разів. Якщо експеримент провалиться, не турбуйтеся і дочекайтеся наступного періоду цвітіння.

Висновок. У процесі цього захоплюючого проєкту учні не лише навчилися вирощувати авокадо в домашніх умовах (рис, 2.1, рс. 2.2), але й розвинули навички спостереження, терпіння та відповідальності. Їхні знання про рослинний світ значно розширилися, а практичні навички догляду за рослинами стали неоціненним набутком. Також вони навчилися працювати в команді та взаємодіяти з педагогом, що важливо для їхнього загального розвитку. Цей проєкт сприяв формуванню любові до природи та бажанню дбати про неї, навчивши їх важливості збереження рослинного світу для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Екзотичні кімнатні рослини – <https://rivne1.tv/ekzotichni-kimnatni-roslini>
2. Як виростити авокадо в домашніх умовах – <https://www.unian.ua>
3. Правила вирощування екзотичних рослин – <https://www.youtube.com>

Діагностична методика «Виділення суттєвих ознак»

Мета: виявлення рівня розвитку пізнавальної активності.

Форма проведення: письмове опитування

Вік: молодші школярі.

Критерії оцінювання:

Високий рівень – 6-7 (правильних відповідей).

Середній рівень – 3-5 (правильних відповідей).

Низький рівень – 1-2 (правильні відповіді).

Один бал додається за два правильно вибрані слова, а 0,5 бали – за одне правильно вибране слово.

Методика виявляє здатність випробуваного відокремлювати суттєві ознаки предметів чи явищ від другорядних. Крім того, наявність низки завдань, однакових за характером виконання, дозволяє говорити про послідовність міркувань випробуваного.

Для дослідження користуються спеціальним бланком або експериментатор пропонує випробуваному завдання. Попередньо надаються інструкції.

Інструкція: «У кожному рядку ви знайдете одне слово, що стоїть перед дужками, і далі 5 слів у дужках. Всі слова, що знаходяться в дужках, мають якесь відношення до того, що стоїть перед дужками. Виберіть лише два та підкресліть їх».

Слова в завданнях підібрані таким чином, що обстежуваний зміг продемонструвати свою здатність вловити абстрактне значення тих чи інших понять і відмовитися від легшого, яке зразу ж кидається в очі, але невірною способу вирішення, при яких замість істотних виділяються неістотні, конкретно-ситуаційні ознаки.

Стимульний матеріал:

1. Сад (рослина, садівник, собака, паркан, земля).
2. Річка (берег, риба, рибалка, тин, вода).
3. Міста (автомобіль, будинок, натовп, вулиця, велосипед).
4. Хлів (сіновал, коні, дах, худоба, стіни).
5. Читання (очі, книга, картинка, друк, слово).
6. Газета (правда, додаток, папір, редактор).
7. Гра (картки, гравці, штрафи, покарання, правила).

Ключ

1. Рослина, земля.
2. Берег, вода.
3. Будівля, вулиця.
4. Дах, стіни.
5. Очі, друк.
6. Папір, редактор.